

Toimintaterapeuttien keinot tukea perheiden sitoutumista lapsen toimin- taterapiaprosessiin

Linda Rummukainen
Jenna Räsänen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2020
Sosiaali- ja terveysala
Toimintaterapeutti (AMK)

Tekijä(t) Rummukainen, Linda Räsänen, Jenna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2020
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi Toimintaterapeuttien keinot tukea perheiden sitoutumista lapsen toimintaterapiaprosessiin		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapeutti (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Mari Kantanen, Kristiina Juntunen		
Toimeksiantaja(t) -		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sitouttaminen on merkittävä osa toimintaterapeuttien työtä. Sitouttamisen keinoja ja mahdollisuuksia ei kuitenkaan täysin tiedosteta käytännön työssä lasten ja perheiden kanssa. Tavoitteena opinnäytetyössä oli selvittää teemahaastattelun avulla toimintaterapeuttien käyttämiä keinoja perheiden sitoutumisen edistämiseksi toimintaterapiaprosessin aikana. Tarkoituksena oli kuvata miten toimintaterapeutit sitouttavat perheitä lapsen toimintaterapiaprosessiin.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Teemahaastattelulla kerättiin tietoa neljältä lasten ja perheiden kanssa työskentelevältä toimintaterapeutilta. Haastattelurunko muodostettiin Anne Fisherin viitekehyksen Occupational Therapy Intervention Process Model (OTIPM) pohjalta toimintaterapiaprosessin vaiheita hyödyntäen. Aineisto analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Analyysirunko muodostettiin kanadalaisen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallin (CMCE) pohjalta.</p> <p>Tutkimuksen tulokset sitouttamisen keinoista olivat CMCE-mallin toimintaterapeuttien kymmenen ydintaidon mukaisia. Merkittävimmiksi toimintaterapeuttien sitouttamisen keinoiksi aineistosta nousi yhteistyössä toimiminen ja valmentaminen. Aineistossa korostui toimintaterapeuttien työskentely yhteistyön edistämiseksi perheen ja yhteistyötahojen kanssa, sekä perheen kuuleminen ja heidän toiveidensa huomioiminen terapiaprosessissa.</p> <p>Toimintaterapeuteilla on hyvin moniulotteisia keinoja sitouttaa perheitä lapsen toimintaterapiaprosessiin. Keinoja on haastavaa erottaa täysin toisistaan, ja niitä voidaan soveltaa vaihtelevasti eri tilanteissa. Perheiden sitouttamista voidaan toteuttaa läpi terapiaprosessin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toimintaterapia, lapset, perheet, sitoutuminen, CMCE		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Rummukainen Linda Räsänen Jenna	Type of publication Bachelor's thesis	Date December 2020 Language of publication: Finnish
	Number of pages 53	Permission for web publication: X
Title of publication Occupational therapists' means of supporting families' commitment to the child's occupational therapy process		
Degree programme Degree Programme in Occupational Therapy		
Supervisor(s) Kantanen Mari, Juntunen Kristiina		
Assigned by -		
Abstract <p>Commitment is an important part of occupational therapists' work. The means and possibilities of commitment are not yet fully recognised in the implementation of practical work with children and families. The aim of the thesis was to find what means occupational therapists use to involve families in a child's occupational therapy process by conducting a theme interview. The purpose was to describe these means.</p> <p>The thesis was carried out as qualitative research conducted by interviews. A theme interview was selected as the data collection method, which was used to interview four occupational therapists working with children and families. The framework of the interview was formed on the basis of Anne Fisher's Occupational Therapy Intervention Process Model (OTIPM), utilising steps of the occupational therapy process. The material was analysed using theory-based content analysis guided by the Canadian Model of Client-Centered Enablement (CMCE).</p> <p>The thesis results on means of engagement were in accordance with the CMCE model's core competencies of occupational therapists. The most significant steps of commitment for occupational therapists were found to be co-operation and coaching. The material emphasised occupational therapists' work on promoting co-operation with families and partners, as well as consulting the families and taking their wishes into account in the therapy process.</p> <p>In conclusion, occupational therapists have very multidimensional ways to engage families in a child's occupational therapy process. The means are difficult to distinguish one from another and are applied differently in variable situations. Committing families can be accomplished throughout the therapy process.</p>		
Keywords/tags (subjects) Occupational therapy, children, families, engagement, CMCE		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Perhekeskeinen toimintaterapiaprosessi	5
3	Sitoutumisen tukeminen	7
4	Toimintaterapeuttien ydintaidot CMCE-mallin mukaan	9
5	Tarkoitus ja tavoite.....	13
6	Opinnäytetyön toteuttaminen.....	14
	6.1 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu.....	15
	6.2 Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien valinta	15
	6.3 Haastatteluiden toteutus	16
	6.4 Teorialähtöinen sisällönanalyysi	17
7	Tutkimuksen tulokset.....	20
	7.1 Toimii yhteistyössä	21
	7.2 Valmentaa	26
	7.3 Neuvottelee ja konsultoi	30
	7.4 Koordinoi	31
	7.5 Suunnittelee ja rakentaa	32
	7.6 Opettaa.....	33
	7.7 Sitouttaa	34
	7.8 Mukauttaa	35
	7.9 Toimii erikoisasiantuntijana	36
	7.10 Toimii puolestapuhujana.....	37
8	Pohdinta ja johtopäätökset.....	37
	8.1 Tulosten tarkastelu.....	37
	8.2 Eettisyys ja luotettavuus	45

9 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	48
Lähteet	50
Liitteet	52
Liite 1. Haastattelurunko	52
Liite 2. Tiedoksianto haastateltaville	53
Kuviot	
Kuvio 1. Toimintaterapeuttien ydintaidot CMCE-mallin mukaan.....	10
Kuvio 2. Tutkimusprosessin vaiheet.....	14
Kuvio 3. Sisällön analyysin eteneminen	18
Taulukot	
Taulukko 1. Esimerkki pelkistämisestä ja luokittelusta	19
Taulukko 2. Toimintaterapeuttien sitouttamisen keinot	20

1 Johdanto

Lasten ja perheiden palveluiden kehittäminen on ajankohtainen aihe nyky-yhteiskunnassa. Perheiden monimuotoistuminen sekä uudenlaiset tarpeet ovat syitä kehittää perhepolitiikkaa sekä -palveluita. Sanna Marinin hallitusohjelman strategiassa: Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi, yhtenä tavoitteena on lapsi- ja perheystävällisyyden edistäminen. Tavoitteena on edistää lapsiperheiden hyvinvointia muun muassa tukemalla lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsenoikeuksia. Hallitusohjelmassa nostetaan esiin, että vaikka suurin osa perheistä pärjää hyvin, tarvitsee jokainen kuitenkin jonkinlaista tukea lähiyhteisöltään tai yhteiskunnalta. (Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi N.d.)

Myös toimintaterapian yhtenä terveystalvveluna tulee kehittyä yhteiskunnan muutosten mukana. Perheiden monimuotoistuessa ja tarpeiden muuttuessa on entistä tärkeämpää kehittää toimintaterapiaa vastaamaan uudenlaisia tarpeita. Jotta toimintaterapia voi vastata näihin tarpeisiin ja toteutua perhelähtöisten periaatteiden mukaisesti, vaatii se lasten ja perheiden osallistumisen mahdollistamista terapiaprosessissa. Toimintaterapeuttiliitto korostaa toimintaterapian ihmislähtöisyyttä ja kuinka ihmisen arjen haasteita ei voi ratkaista ilman hänen omaa motivaatiotaan ja hänen vahvuuksiensa tukemista (Toimintaterapia N.d.). Siksi tässä opinnäytetyössä halutaan tuoda esiin perheiden sitouttamisen merkitys sekä selvittää keinoja, kuinka sitoutumista voidaan tukea ja mahdollistaa.

Nuorten, lasten ja perheiden kanssa työskenteleville terapeuteille sitoutuminen on merkittävä, mutta vielä heikosti ymmärretty osa terapiaprosessia. Monimutkaista sitoutumisesta tekee, se että siihen vaikuttavat osaltaan sekä lapsi että vanhempi, ja heidän molemminpuolinen sitoutuneisuutensa. (D'Arrigo, Copley, King, Poulsen, & Ziviani 2017, 340.) Ymmärrys siitä, miten sitoutumiseen ja sen osatekijöihin voidaan vaikuttaa, on olennainen osa terapiainterventioiden onnistumisessa (mts. 342).

Sitoutuminen voidaan nähdä olemisen tilana sekä prosessina, johon erilaiset yksilö- ja ympäristötekijät vaikuttavat luoden muuttuvan ja aaltoilevan kokonaisuuden. Se on aina enemmän kuin pelkkää osallistumista. (D'Arrigo ym. 2017, 340, 340.) Härkäpään, Valkosen ja Järvikosken (2016a) mukaan sitoutuminen muistuttaa muutosprosessia, ja terapeutin tulisi tukea asiakkaan sitoutumista hänen muutosvaiheensa mukaisesti. Esiharkintavaiheessa ammattilaisen tehtävänä on tukea asiakasta huomaamaan muutostarve sekä auttaa tiedostamaan käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Harkintavaiheessa asiakas tiedostaa muutoksen tarpeellisuuden, mutta tavoitteiden asettaminen on vielä haastavaa. Terapeutin tuella asiakas asettaa oman kuntoutuksensa tavoitteet. Terapeutti tukee asiakkaan luottamusta omiin kykyihinsä saavuttaa muutosten vaatimia tavoitteita sekä edistää hänen ajatuksiaan kuntoutuksen hyödyistä. Valmisteluvaiheessa asiakas on vastaanottavainen tarvittavien muutosten toteuttamiselle ja hänen kanssaan konkretisoidaan kuntoutuksen suunnitelma sekä aikataulut. Toimintavaiheessa korostuu asiakkaan aktiivinen osallistuminen. Hänen kanssaan etsitään uusia näkökulmia, toimintatapoja sekä ratkaisuja arjen tilanteisiin. Tärkeää on myös saada asiakkaan lähipiiri, kuten perhe, sitoutumaan muutoksiin tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimintavaiheen jälkeen merkittävää on asiakkaan ja hänen lähipiirinsä sitoutuminen ylläpitämään saavutettuja muutoksia. Kuntoutuksen päättymisen jälkeen prosessi jatkuu itsenäisesti uusia taitoja ja toimintatapoja soveltaen arjen tilanteissa.

Perheiden kanssa työskennellessä, heidän sitoutumistaan vahvistetaan tunnistamalla heidän voimavarojaan ja hyödyntämällä niitä yksilöllisesti osana kuntoutusta. Oleellista on mahdollistaa perheen aktiivinen osallistuminen kuntoutuksen suunnitteluun, päätöksentekoon, toteutukseen ja seurantaan. (Kuntoutujan motivoiminen N.d.) Perheiden sitoutumista tukee heidän ymmärrys terapian merkityksestä lapsen kuntoutumiselle. Kun perheen kulttuuri sekä voimavarat pystytään huomioimaan kuntoutuksen suunnittelussa, edistää se heidän sitoutumistaan prosessiin. (Juntunen 2016.) Sitoutumisen kannalta merkittävää on, että tavoitteet koetaan tärkeiksi ja niiden saavuttaminen nähdään realistisena (Härkäpää, Valkonen & Järvikoski 2016b).

Tässä opinnäytetyössä selvitetään teemahaastattelun avulla, millaisia keinoja toimintaterapeutit käyttävät tukiessaan perheiden sitoutumista lapsen toimintaterapiaprosessiin. Teemahaastattelurungon muodostamisessa hyödynnetään Anne Fisherin toimintaterapia prosessimallin (Occupational therapy intervention process model OTIPM, 2009) vaiheita. Toimintaterapeuttien sitouttamisen keinoja analysoidaan teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin Kanadalaisen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallin (Canadian Model of Client-Centered Enablement, CMCE) pohjalta. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata toimintaterapeuttien käyttämiä keinoja perheiden sitouttamiseksi lasten toimintaterapiassa.

2 Perhekeskeinen toimintaterapiaprosessi

Perhekeskeinen toimintaterapia on lähestymistapa, joka perustuu kunkin perheen arvoihin, uskoihin ja mieltymyksiin ja perheen sekä heidän toimintaympäristönsä huomioimiseen kokonaisuutena. Työskentelyn tavoitteena on tukea perheen voimavaroja ja heidän arkensa sujuvuutta. (Seppänen & Rata 2012, 272, 274.) Lapsi- ja perhelähtöisen kuntoutuksen perustana on perheen tarpeiden tunnistaminen ja heidän aktiivisen osallistumisensa mahdollistaminen (Sipari, Vänskä & Pollari 2017, 4).

Lasten toimintaterapiassa oleellista on, että lapsi ja perhe ovat aktiivisesti mukana terapiaprosessin kaikissa vaiheissa (Andelin & Reynolds 2018, 15). Vastavuoroisen yhteistyösuhteen rakentaminen on osa kuntoutusprosessin alkua, ja sillä on merkittävä rooli sitoutumisen muodostumisessa (Sipari ym. 2017, 24). Lasten toimintaterapiassa tulee huomioida koko perhe asiakkaana ja rakentaa luottamuksellinen vuorovaikutussuhde heidän kanssaan (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 28). Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde ja perheiden kokemus omasta pätevydestään ja kelpaavuudestaan auttaa heitä ilmaisemaan huolenaiheitaan ja toiveitaan yhteistyön, terapian ja tavoitteiden suhteen prosessin aikana. Toimiva vuorovaikutussuhde tukee myös perheen ajatuksia terapian tuloksellisuudesta. (D'Arrigo ym. 2017, 341.)

Aktiivinen yhteistyö perheen kanssa mahdollistaa terapian yhdistämisen osaksi perheen arkea ja toimintatapoja. Perhe itse osaa parhaiten kertoa heidän arjestaan, sen

rutiineista, haasteista ja heidän voimavaroistaan, ja siksi heidän näkemyksiään tulisi kuulla. (Juntunen 2016.) Toimintaterapeuteilla on myös systemaattisia arviointimenetelmiä, joita voidaan käyttää tukena perheen tapojen ja rutiinien syvässä selvittämisessä ja ymmärtämisessä (Stoffel, Rhein, Khetani, Pizur-Barnekow, James & Scheffkind 2017, 10). Keskeistä lapsen kuntoutustarpeen arvioinnissa on lapsen toiminnan kuvaaminen painottuen lapsen osallistumiseen kotona ja hänen muissa arjen toimintaympäristöissään. Terapeutin tehtävänä on tunnistaa lapselle merkityksellistä toimintaa ja arjen rutiineja. (Sipari ym. 2017, 15–16.)

Asettamalla tavoitteet yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa ja tarjoamalla heille mahdollisuuden vaikuttaa terapian sisältöön, tuetaan heidän itsemääräämisoikeuttaan. Silloin lapsen ja perheen asiantuntemus omasta elämästään tunnustetaan ja hyödynnetään sitä ongelmanratkaisussa. (D'Arrigo ym. 2017, 340.) Tavoitteen asettamiseen kuuluu, että lapsi ja perhe saavat ilmaista arvonsa ja mikä heille on tärkeintä (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 91). Kuntoutuksen suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa tärkeää on tarjota myös lapselle mahdollisuus esittää omia näkemyksiään ja toiveitaan. Vanhemmat voivat toimia välittämässä lapsen näkökulmia terapeutille. Lapsen näkemysten kuuleminen ei kuitenkaan tarkoita, että lapsi täysin päättäisi asioistaan, mutta hänet tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan päätöksentekoon yhdessä aikuisten kanssa. (Sipari ym. 2017, 14–16.)

Asetetut tavoitteet ja interventiot tulee olla merkityksellisiä lapselle ja perheelle, mikä edistää heidän motivaatiotaan työskennellä tavoitteiden saavuttamiseksi (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 91). Kuntoutuksessa lapsi osallistuu terapiasuunnitelman pohjalta hänelle tavoitteiden mukaiseen toimintaan. Lapsen kuntoutusta ei eroteta hänen arjestaan, vaan hän osallistuu hänelle mielekkääseen tekemiseen ja merkitykselliseen arjen toimintaan. Perheen arjella on tärkeä rooli lapsen kuntoutuksessa. (Sipari ym. 2017, 15–16.)

Perheen lisäksi terapiaprosessissa tulee huomioida lapsen kanssa aktiivisesti työskentelevät henkilöt, kuten koulun tai päiväkodin henkilökunta, jotta toimintaterapian

vaikutukset siirtyisivät mahdollisimman luonnollisesti osaksi asiakkaan arkea (Andelin & Reynolds 2018, 15). Yhteistyö eri toimijoiden kanssa vaatii toimintatavoista sopimista sekä yhteisen päämäärän, jota tavoitellaan (Sipari ym. 2017, 24). Kuntoutumisen onnistuminen edellyttää yhteistä käsitystä haasteista, suunnitelman terapian toteutuksesta, vastuunjako, ja eri osapuolten sitoutunutta toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi (Härkäpää, Valkonen & Järvikoski 2016b).

Lapsen kehitystä ja oppimista seurataan ja arvioidaan kuntoutuksen aikana. Lapsen terapiasuunnitelmaa muokataan edistymisen mukaisesti. (Sipari ym. 2017, 15.) Perheiden kanssa työskennellessä tärkeää on huomioida lapsen sekä perheen kokemukset terapiasta ja tyytyväisyys koko prosessiin. Lapsen ja perheen kokemusten huomiointi on merkittävässä osassa toiminta- ja asiakaskesteistä työskentelyä toteutettaessa ja kehitettäessä. (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 31.)

3 Sitoutumisen tukeminen

Sitoutuminen on muuttuva monitahoinen ilmiö, johon vaikuttavat erilaiset ympäristö- ja yksilötekijät tekijät, tunteet, ajatukset ja käyttäytyminen. Toimintaterapeutit pyrkivät työskentelyllään helpottamaan lasten ja perheiden sitoutumista, ja terapeuteilla on käytössään erilaisia keinoja sen tukemiseksi. (D'Arrigo ym. 2017, 342.) D'Arrigon ja muiden (2017) tutkimuksessaan esittelemässä itsemääräämisen teoriassa (Self-Determination Theory, SDT) määritellään kolme keskeistä tekijää, joiden avulla voidaan tukea perheen ja lapsen sitoutumista ja osallistumista terapiaprosessiin. Teorian kolme päätekijää ovat autonomian ja pätevyden tukeminen sekä vuorovaikutuksellisen suhteen luominen asiakkaan kanssa. (D'Arrigo ym. 2017, 340–342.)

Autonomian eli asiakkaan itsemääräämisoikeuden tukemiseen kuuluu, että lapsella ja perheellä on mahdollisuus vaikuttaa terapiaan ja sen tavoitteisiin. Se tukee sisäistä motivaatiota, kun lapsi ja perhe kokevat olevansa mukana päätöksenteossa ja pystyvänsä vaikuttamaan asioihin. Pätevyden tunnetta tuetaan asettamalla realistiset tavoitteet ja tarjoamalla lapselle onnistumisen kokemuksia ja sopivasti haasteita hänen

taitoihinsa nähden. Edistymisen havaitseminen ja tavoitteiden saavuttaminen tukee lapsen ja perheen pätevyyden kokemusta. Tukemalla perheiden kokemusta omasta pätevyydestään ja osaamisestaan tuetaan heidän sitoutumistaan terapiaprosessiin. (D'Arrigo ym. 2017, 341–342.)

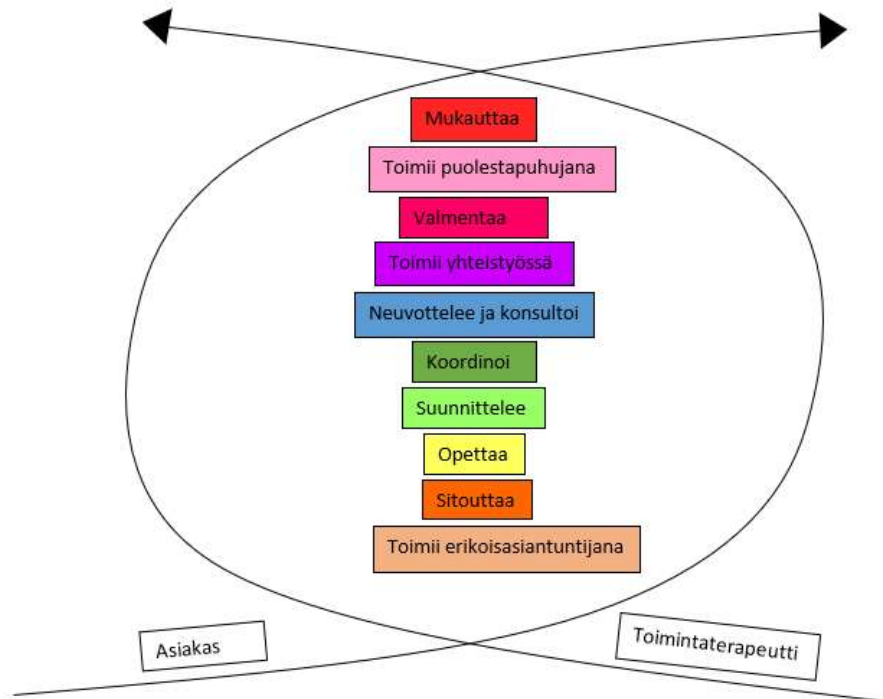
Kennedy-Behr ja Rodger (2017) mukaan Mattingly ja Flemmin (1994), Turpin (2004) ja Polatajko (2015) kuvaavat hyvin samantapaisia sitouttamisen keinoja tutkimuksissaan. Heidän mukaansa asiakkaan motivaatiota tukee mahdollisuus valita erilaisten vaihtoehtojen välillä. Terapiaprosessin aikana on tärkeää mahdollistaa tilanteita, joissa asiakas saa mahdollisuuden valita vaihtoehtoista, jotka yhdistyvät hänen omaan arkeensa. Toimintaterapian sisältö tulee muotoilla vastaamaan asiakkaan tarpeita ja tavoitteita. Terapiassa huomioidaan asiakkaan yksilölliset mielenkiinnonkohteet, henkilökohtaiset ominaisuudet ja toimintakyky suhteuttaen ne toimintaterapiaprosessin vaiheeseen ja asiakkaan edistymiseen. Asiakkaan onnistumisen kokemuksia tuetaan suhteuttamalla toiminnan ja ympäristön vaatimukset vastaamaan asiakkaan toimintakykyä ja sen mahdollisuuksia. (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 29.)

Itsemääräämisen teoriassa (SDT) kolmantena sitouttamisen päätekijänä on vuorovaikutuksellisen suhteen luominen asiakkaan ja perheen kanssa. Luottamus ja turvallisuuden tunne mahdollistavat perheen ilmaista ajatuksiaan, toiveitaan ja muuttuvia tarpeitaan terapiaprosessin aikana, joita huomioimalla tuetaan heidän sitoutumistaan. (D'Arrigo ym. 2017, 340–341.) Yhteistyöhön perustuvan työskentelytavan hyödyntäminen koko prosessin ajan on tapa kunnioittaa asiakasta, eli lasta ja perhettä, ja heidän panostaan terapiaprosessiin (Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process 2020, 20). Toimintaterapeutti voi tietoisesti jakaa tarinoita, ajatuksia ja omia kokemuksiaan perheen kanssa, punniten niiden vaikutusta heidän väliseen vuorovaikutussuhteeseensa ja huomioimalla, että lapsi pysyy huomion keskiössä (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 29).

4 Toimintaterapeuttien ydintaidot CMCE-mallin mukaan

Kanadalaisessa asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallissa (CMCE) yhteistyötä kuvataan asiakasta osallistavana ja vastavuoroisena vuorovaikutussuhteena, jossa tavoitteellisesti toimitaan yhteisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Mallissa keskiössä ovat asiakaskeskeisyys, toiminta sekä toiminnan mahdollistaminen, jota mallissa korostetaan toimintaterapeuttien ydinosaisena. (Townsend, Beagan, Kumas-Tan, Versnel, Iwama, Laundry, Stewart & Brown 2007, 109–112.)

Toimintaterapiassa asiakkaan toiminnan mahdollistaminen perustuu erilaisten taitojen valitsemiseen, yhdistämiseen ja soveltamiseen dynaamisesti asiakkaasta ja tilanteesta riippuen (mts. 91). CMCE-mallissa toiminnan mahdollistamisen taitojen avulla tuetaan asiakkaan toimintaa yhteistyössä hänen kanssaan edistään hyvinvointia, terveyttä ja toiminnallista oikeudenmukaisuutta. Mallissa esitellään toimintaterapeutin 10 ydintaitoa (ks. Kuvio 1.), jotka ovat osittain päällekkäisiä ja toisiinsa limittyviä. (Townsend ym. 2007, 109–112.) Opinnäytetyössä taidoista käytetään Toiminnan Voimaa-kirjan suomenkielisiä termejä (Hautala, Hämäläinen, Rusi-Pyykkönen, 2016).

Kuvio 1. Toimintaterapeuttien ydintaidot CMCE-mallin mukaan (Townsend ym. 2007, 110; Hautala ym. 2016, 218)

Mukauttaa

Tarkoittaa toimintojen mukauttamista yksilö- ja ympäristötekijät sekä toiminnan vaatimukset huomioiden. Toiminta porrastetaan asiakkaalle sopivan haastavaksi, jotta tavoitteiden saavuttaminen mahdollistuu. Toiminnan mukauttamisella voidaan vastata useisiin toiminnan haasteisiin. Mukauttaminen vaatii taitoa analysoida toimintaa ja huomioida siihen liittyviä osatekijöitä. (Townsend ym. 2007, 116–117.)

Toimii puolestapuhujana

Puolustetaan ja ajetaan asiakkaan etuja sekä oikeuksia ja nostetaan esiin kriittisiä näkökulmia muutosten edistämiseksi ja uusien vaihtoehtojen esiin tuomiseksi päätäville tahoille. Tarkoituksena on tuoda esiin asioita, joihin muut eivät ole kiinnittäneet huomiota ja haastaa ajattelemaan asioita uusista näkökulmista. Edistetään muutoksia, joiden avulla yksilöt, perheet ja ryhmät voivat paremmin osallistua toimintaan. (Townsend ym. 2007, 117–118.)

Valmentaa

Valmentaminen tarkoittaa asiakkaan kanssa yhteistyössä toimimista: hänen kuuntelemaan, kannustamistaan ja rohkaisuaan, tavoitteena tukea asiakasta itseohjautuvuuteen ja vastuunottoon omasta tilanteestaan. Esimerkiksi asiakkaan ohjaaminen itselle merkityksellisten tavoitteiden asettamiseen on osa valmentamista. Valmentamisessa hyödynnetään taitoa osallistaa asiakasta itsearviointiin tarkastelemaan vahvuuksiin, mahdollisuuksiin, haasteitaan ja toiveitaan tavoitteiden ja toiminnan suhteen. Keskeisenä tavoitteena on, että asiakas pohtii ja löytää oman motivaation toiminnalle. Toimintaterapeutti tukee asiakasta muokkaamaan ajatteluaan, jotta hänen itsetunto ja toiminta pystytään sovittamaan yhteen. (Townsend ym. 2007, 119.)

Toimii yhteistyössä

Tarkoittaa työskentelyä yhdessä asiakkaan kanssa puolesta tekemisen sijaan. Yhteistyö perustuu empatiaan, asiakkaan huomioimiseen ja luottamukseen. Se vaatii taitoa kuunnella, kommunikoida ja ilmaista kunnioitusta sekä luottamusta toinen toisiaan kohtaan. Keskeistä yhteistyössä on aito kiinnostus tutustua asiakkaaseen ja tietää hänen asioistaan, sekä tiedonjakaminen asiakkaan kanssa. Sisältää sovittelua ja neuvottelua, jossa huomioidaan erilaiset näkemykset ja kokemukset sekä pyritään etsimään uusia ratkaisuja. (Townsend ym. 2007, 119–120.)

Neuvottelee ja konsultoi

Tarkoittaa neuvottelua eri osapuolten, yksilöiden, perheiden ja ryhmien, kanssa sekä heidän näkemystensä kuulemista ja rohkaisua kunnioittaa toinen toistensa mielipiteitä. Vaatii taitoa kerätä ja yhdistää tietoa, pohtia erilaisia näkökulmia ja tuoda esiin vaihtoehtoja mahdollistaen valintojen tekemisen. (Townsend ym. 2007, 120–121.)

Koordinoi

Tarkoittaa eri näkökulmien, suunnitelmien, tehtävien ja asiakirjojen yhteensovittamista asiakkaan, perheen, työryhmän ja muiden prosessiin kuuluvien kanssa. Tämä tukee asiakkaan kokemusta mahdollisimman yhtenäisestä proses-

sista, jossa asiakas ja työryhmä työskentelevät yhteisen tarkoituksen mukaisesti. Toimintaterapeutti koordinoi toimintaa, henkilöitä, palveluja ja organisaatioita sekä tunnistaa ja arvioi tarvittavia resursseja. Toimintaterapeutti tukee työryhmän ja verkostojen työskentelyä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Townsend ym. 2007, 121–123.)

Suunnittelee ja rakentaa

Sisältää esimerkiksi apuvälinetarpeen arvioinnin, ortoosien suunnittelun ja valmistuksen, ympäristön muokkaamisen esteettömäksi sekä palveluiden ja ohjelmien suunnittelun sekä toteutuksen. Toimintaterapeutti ottaa huomioon aikataulut ja resurssit, joita tarvitaan asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi. (Townsend ym. 2007, 123–124.)

Opettaa

Asiakasta tuetaan aktiivisesti osallistumaan toimintaan ja muokkaamaan jokapäiväistä elämää. Opettaminen sisältää erilaisten harjoitusten ja oppimistilanteiden suunnittelun ja toteutuksen, jotta harjoittelun myötä asiakas voi siirtää oppimansa taidot omaan toimintaympäristöönsä. Perustuu toiminnan analyysiin, jonka pohjalta tehdään suunnitelma, jota hyödyntäen vaiheittain voidaan saavuttaa asiakkaan tavoitteet. Opettaminen voi olla yksilöllistä tai kohdentua isommalle ryhmälle, edistäten terveyttä hyvinvointia, osallisuutta ja toiminnallista oikeudenmukaisuutta. (Townsend ym. 2007, 124–125.)

Sitouttaa

Sitouttaminen tarkoittaa asiakkaan tukemista, jotta hän voi aktiivisesti osallistua terapiaprosessiin ja itseään koskevaan päätöksentekoon. Mahdollistetaan asiakkaan ilmaista omia näkökulmiaan ja valintojaan. Asiakkaan sitoutumista edistetään tuemalla asiakkaan osallistumista, sekä toimimalla yhdessä asiakkaan rinnalla säilyttäen asiantuntijan rooli toimintaa havainnoiden. (Townsend ym. 2007, 125–127.)

Toimii erikoisasiantuntijana

Tarkoitetaan toimintaterapeutin asiantuntijuutta erityisten tekniikoiden käytössä. Sisältää esimerkiksi teoreettisten viitekehysten, tekniikoiden ja menetelmien hallinnan ja hyödyntämisen työssä. Oleellisena osana varmistuminen siitä, että asiakas ymmärtää ja hyväksyy erityistekniikan käytön sekä osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan. (Townsend ym. 2007, 127–128.)

Näiden kymmenen ydintaidon lisäksi toimintaterapeutti hyödyntää myös muita yleisiä toiminnan mahdollistamisen taitoja työskentelyssään, joita ovat esimerkiksi toiminnan analyysin taito, prosessin hallintataidot sekä näyttöön perustuva työskentely. Toiminnan analyysin taitoa hyödyntäen toimintaterapeutti tunnistaa, luokittelee ja arvioi asiakkaan toimintaa ja siihen vaikuttavia yksilö- ja ympäristötekijöitä. Terapiaprosessin hallintaan liittyviä taitoja hyödynnetään esimerkiksi terapian suunnittelussa, toteuttamisessa ja tulosten tarkastelussa. Näyttöön perustuva työskentely ja ammattieettiset sekä moraaliset ohjeistot toimivat pohjana toimintaterapeutin kaikessa työskentelyssä. (Townsend ym. 2007, 128.)

5 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, miten toimintaterapeutit sitouttavat perheitä lapsen toimintaterapiaprosessiin. Tavoitteena oli selvittää teemahaastattelulla toimintaterapeuttien käyttämiä keinoja perheiden sitoutumisen edistämiseksi toimintaterapiaprosessin aikana.

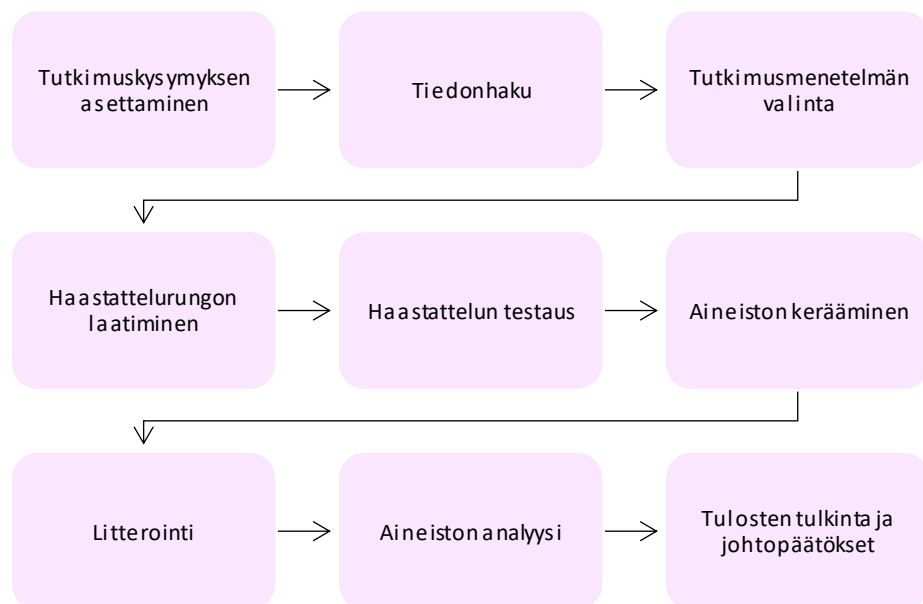
Opinnäytetyön tutkimuskysymys oli:

- Millaisia keinoja toimintaterapeutit käyttävät perheen sitouttamiseksi lapsen toimintaterapiaprosessin aikana?

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyö toteutettiin kahden opiskelijan yhteistyönä ilman toimeksiantajaa laadullista tutkimusotetta käyttäen. Sarajärven ja Tuomen (2018, 74) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä ei ole tehdä tilastollisia yleistyksiä, vaan sen avulla pyritään kuvaamaan ilmiötä, ymmärtämään toimintaa ja antamaan tulkintoja tutkittavalle ilmiölle.

Opinnäytetyön toteutus aloitettiin asettamalla alustava tutkimuskysymys, joka hahmottui lopulliseen muotoonsa prosessin edetessä. Tutkimusta varten haettiin näyttöön perustuvaa tietoa eri tietokannoista ja kirjallisuudesta. Tutkimusmenetelmän valinnan jälkeen opinnäytetyö eteni haastattelurungon laatimiseen, testaamiseen ja aineiston keräämiseen. Aineisto analysoitiin laadullisin analyysimenetelmin ja sen pohjalta tehtiin tulkintoja ja lopulliset johtopäätökset. Kuviossa 2. havainnollistetaan tutkimusprosessin eteneminen vaiheittain.

Kuvio 2. Tutkimusprosessin vaiheet

6.1 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu

Opinnäytetyön aineiston keruu menetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Teemahaastattelun avulla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen, tutkimusongelman ja -tehtävän mukaisesti. Teemahaastattelussa edetään ennalta valikoitujen teemojen mukaisesti ja siinä on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä haastattelutavan vastausten mukaan. Teemahaastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamansa merkitykset niille. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 64.)

Teemahaastattelurunko muodostettiin toimintaterapian prosessimallin (Fisher 2009) vaiheita hyödyntäen. Kysymykset suunniteltiin, niin että niiden avulla voidaan kattavasti selvittää sitouttamisen keinoja prosessin kaikissa vaiheissa. Haastattelukysymykset pyrittiin muotoilemaan siten, etteivät ne johdattele tiedonantajia. Teemahaastattelu liitteenä (Liite 1. Teemahaastattelurunko).

Ennen virallisen aineiston keruuta haastattelurunko testattiin yhden testihaastattelun avulla. Testihaastattelussa tutkijat saivat tietoonsa aika-arvion haastattelun kestosta sekä kokemusta haastattelun toteuttamisesta. Haastattelun testaaminen mahdollisti kysymysten viimeistelyn ja muotoilun kokemusten perusteella ennen aineiston keräämistä.

6.2 Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien valinta

Opinnäytetyössä kohderyhmäksi rajattiin lasten ja perheiden kanssa työskentelevät toimintaterapeutit, joilla on työkokemusta vähintään vuosi lasten toimintaterapiasta, ja jotka työskentelevät pääasiassa päiväkotij- ja alakouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa. Tarkemmin lasten ikää ei ollut tarpeellista rajata, koska oletuksena on, että keinot perheiden sitouttamisen edistämiseksi ovat samanlaisia lapsen iästä riippumatta.

Haastateltavaksi valikoitui neljä toimintaterapeuttia työelämänharjoitteluissa luotujen verkostojen kautta. Sarajärven ja Tuomen mukaan haastateltavat tulee valita tut-

kimukseen harkitusti ja varmistaa, että he ovat tiedonantajina tutkimuksen tarkoituksen mukaisia (2018, 74). Opinnäytetyön kannalta oleellista oli, että haastateltaviksi valikoiduilla toimintaterapeuteilla on annettavaan riittävästi tietoa perheiden sitoutumisesta lapsen toimintaterapiaprosessiin.

Opinnäytetyöhön haastateltavaksi valitut toimintaterapeutit painottivat työssään toimintaterapiaprosessin eri vaiheita. Kaksi haastateltavista toimintaterapeuteista työskenteli julkisella sektorilla toteuttaen toimintaterapiaprosessin arviointivaihetta ja kaksi yksityisellä sektorilla painottaen interventiovaihetta. Haastateltavat työskentelivät kahdessa eri kaupungissa. Sillä, että haastateltaviksi valittiin toimintaterapeutteja eri kaupungeista, julkiselta ja yksityiseltä sektorilta sekä toimintaterapiaprosessin eri vaiheita painottaen, pyrittiin takaamaan aineiston monipuolisuus ja opinnäytetyön sidoksettomuus.

6.3 Haastatteluiden toteutus

Haastateltaville oli ennakoon kerrottu suullisesti opinnäytetyön tarkoitus ja kysytyt heidän suostumustaan osallistua haastatteluun. Tämän jälkeen haastateltaville välitettiin sähköinen saatekirje (Liite 2. Tiedonanto haastateltaville), johon vastaamalla he suostuivat osallistumaan opinnäytetyöhön tiedonantajina. Samalla haastateltaville toimitettiin haastattelurunko, jotta he pystyivät valmistautumaan kysymyksiin ennalta. Ennen haastattelun aloittamista haastattelutilanteessa vielä kerrattiin opinnäytetyön tarkoitus, haastattelujen äänittäminen ja tallentaminen litterointia varten, sekä aineistoa käsittelevät ja että aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön toteuttamisen jälkeen.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin syksyllä 2020. Haastattelut toteutettiin kasvotusten ja etäyhteyttä hyödyntäen. Kahdessa haastatteluista toinen haastattelihoista tapasi tiedonantajan kasvotusten ja toinen haastattelihoista osallistui etäyhteyden välityksellä. Kahdessa haastatteluista kaikki osallistujat, haastattelijat ja tiedonantaja, osallistuivat etäyhteyden avulla. Etäyhteyden muodostamiseen käytettiin Zoom-sovellusta ja haastatteluiden tietoturvasuojaus ja yksityisyys taattiin asettamalla jokaista haastattelua varten kertakäyttöinen salasana. Haastatteluissa käytettiin tietokoneen

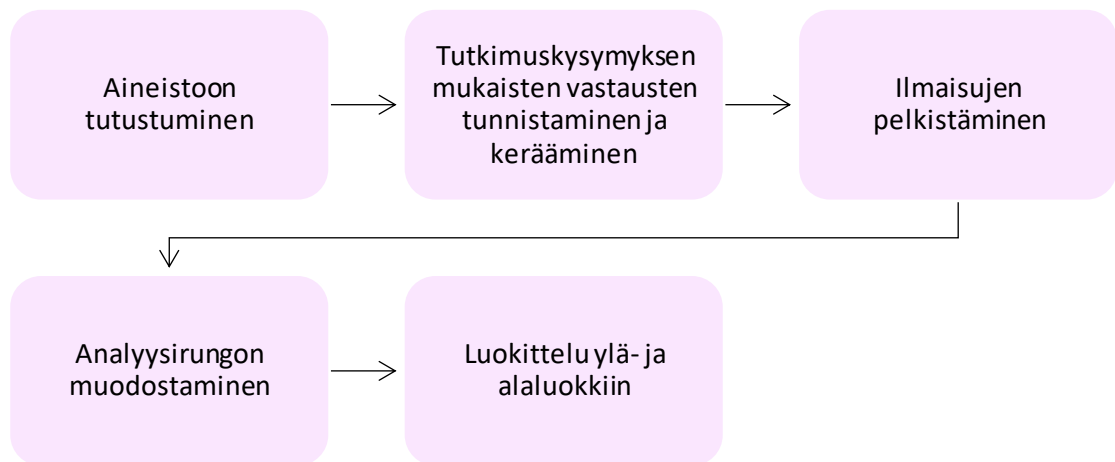
web-kameraa, jotta haastateltava ja haastattelija näkivät toisensa. Haastattelijat käyttivät mikrofonikuulokkeita haastattelun yksityisyyden takaamiseksi.

Haastattelijat olivat ennakkoon sopineet haastatteluiden päävastuusta, niin että molemmat ohjasivat kaksi haastattelua. Kummatkin haastattelijoista kuitenkin esittivät täydentäviä kysymyksiä haastattelun aikana. Jokainen haastattelu kesti 40–50 minuuttia.

6.4 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Aineiston keräämisen jälkeen teemahaastattelut litteroitiin, eli kirjoitettiin tekstimuotoon, ja analysoitiin laadullisin analyysimenetelmin. Litterointi jaettiin puoliksi, niin että molemmat opinnäytetyön tekijät litteroivat kaksi haastattelua. Litterointi toteutettiin sanatarkasti, mutta siinä ei otettu huomioon sanatonta eli non-verbaalia viestintää. Haastatteluista saatua äänimateriaalia kertyi yhteensä 155 minuuttia. Litteroituna aineistoa muodostui yhteensä (fontilla Times New Roman, koko 12 ja riviväli 1,15) 34 sivua.

Litteroinnin jälkeen aineistoa analysoitiin laadullisin analyysimenetelmin. Sisällön analyysin tarkoituksena on pyrkiä järjestämään tutkimusaineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon säilyttäen aineiston sisältämä informaatio (Sarajärvi & Tuomi 2018, 122). Analyysissa edettiin teorialähtöisen sisällön analyysin mukaisesti, mitä havainnollistettu Kuviossa 3.

Kuvio 3. Sisällön analyysin eteneminen

Ensiksi aineisto luettiin tarkasti läpi useita kertoja. Tällä varmistettiin, että aineisto on mahdollisimman tuttu ja tekninen osuus voidaan suorittaa mahdollisimman luotettavasti. Analyysin tekninen osuus alkaa tunnistamalla asiat, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, pelkistämällä ilmaisut sekä kirjaamalla ne ylös (Sarajärvi & Tuomi 2018, 85). Sarajärven ja Tuomen ohjeiden mukaisesti opinnäytetyön aineiston analysointi aloitettiin etsimällä ja merkitsemällä haastatteluista kaikki vastaukset, jotka vastasivat opinnäytetyön tutkimuskysymykseen: millaisia keinoja toimintaterapeutit käyttävät perheiden sitouttamiseksi lapsen terapiaprosessin aikana. Toimintaterapeuttien ilmaisemat sitouttamisen keinot kirjattiin suorina lainauksina yhteiseen taulukkoon. Toimintaterapeuttien vastausten tunnistamisen ja keräämisen jälkeen suorat ilmaisut pelkistettiin eli redusoiittiin yksinkertaisemmiksi ja tiiviimmiksi ilmaisuiksi (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92).

Teorialähtöisen sisällön analyysin mukaisesti, aineiston analyysi ja analyysirunko pohjautuivat aiempaan teoriaan (Sarajärvi & Tuomi 2018, 94–95). Analyysirunko muodostettiin CMCE-mallin toimintaterapeuttien 10 ydintaidon pohjalta. Toimintaterapeuttien ydintaidot muodostivat analyysin yläluokat, joihin samansisältöiset ilmaisut luokiteltiin. Tämä on analyysin kriittinen vaihe, sillä tutkijan tulkinta vaikuttaa siihen,

mitkä ilmaisut kuuluvat samaan luokkaan ja millä perustein (mts. 85). Seuraavaksi samansisältöisiä pelkistettyjä ilmaisuja yhdistettiin yläluokkien sisällä pienemmiksi alaluokiksi (Taulukko 1.). Jokaiseen yläluokkaan muodostui 1–5 alaluokkaa ja yhteensä alaluokkia syntyi 21. Alaluokkien nimet poimittiin CMCE-mallin toimintaterapeuttien ydintaitojen kuvauksesta ja muotoiltiin kuvaamaan mahdollisimman hyvin alaluokan sisältöä.

Taulukko 1. Esimerkki pelkistämisestä ja luokittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
“Hirveesti hyötyä, et vanhemmat oli näkemässä, mitä mä niitten lasten kanssa teen...”	Vanhemmat seuraavat terapeutin työskentelyä lapsen kanssa	Ohjaaminen	Opettaa
"Kuunteleminen myös siitä perheestä, et ku sieltä kumminki nousee semmosia toiveita esiin, et mitkä vois helpottaa sitä perheen arkea ja et tää on semmonen asia, mitä voidaan yhdessä miettiä ja ettii niitä keinoja.”	Perheeseen tutustuminen ja heidän tarpeiden, toiveiden ja arjen haasteiden kuuleminen	Tutustuminen ja kuuleminen	Toimii yhteistyössä
“On ite tavallaan semmonsena linkkinä sen perheen ja päiväkodin välillä esimerkiksi, että päiväkotiyymmärtää, et tää lapsi ei oo ilkeä... “	Lapsen haasteiden selvittäminen yhteistyötoimille	Asiakkaan puolustaminen	Toimii puolestapuhujana
“Se tiivis yhteistyö, et vanhemmat tietää, mitä siel terapiassa on tehty, et minkälaisia asioita me harjoitellaan ja niinku millä tavalla.”	Aktiivinen yhteydenpito perheen kanssa läpi terapiaprosessin	Tiedonjakaminen	Toimii yhteistyössä
“Voidaan lähtee osottaa josuoraan, et viime vuonna oltiin tässä, ja nyt ollaan päästy tänne... kun niitä positiivisia huomioita tulee, niin lähtee niitä nostaan esiin.”	Lapsen edistymisen havainnollistaminen	Edistymisen esiintuominen	Valmentaa

“Tuntuu et se auttaa siihen, et siel on jotain heidän omaansa.”	Perheen kuuleminen ja heille merkityksellisen tavoitteen asettaminen yhdessä	Merkityksellinen tavoite	Valmentaa
---	--	--------------------------	-----------

7 Tutkimuksen tulokset

Haastatteluissa tuli ilmi, että toimintaterapeuteilla on useita erilaisia keinoja sitouttaa perheitä lapsen toimintaterapiaprosessiin. Tulosten perusteella terapeutit käyttävät perheiden sitouttamisessa kanadalaisen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallin (CMCE) mukaisia toimintaterapeutin ydintaitoja. Tutkimusaineistosta oli löydettävissä kaikkiin toimintaterapeuttien ydintaitoihin yhdistyviä sitouttamisen keinoja. Eniten sitouttamisen keinoja sijoittui yläluokkiin: toimii yhteistyössä ja valmentaa. Muihin kahdeksaan yläluokkaan keinot jakautuivat selkeästi tasaisemmin. Taulukossa 2. esitettynä toimintaterapeuttien keinot sitouttaa perheitä lapsen terapiaprosessiin. Tuloksissa luokat avataan aineiston määrän mukaan järjestyksessä suurimmasta pienimpään. Aineiston kuvaamisessa hyödynnetään haastatteluiden alkuperäisiä ilmauksia antaen esimerkkejä toimintaterapeuttien sitouttamisen keinoista.

Taulukko 2. Toimintaterapeuttien sitouttamisen keinot

Yläluokka	Alaluokka
Mukauttaa	○ Yksilötekijöiden huomioiminen
Toimii puolestapuhujana	○ Asiakkaan puolustaminen
Valmentaa	○ Merkityksellinen tavoite ○ Motivaation herättäminen ○ Kannustaminen ○ Itseohjautuvuuden tukeminen ○ Edistymisen esiintuominen
Toimii yhteistyössä	○ Tiedon jakaminen ○ Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde ○ Tutustuminen & Kuuleminen ○ Yhteistyö
Neuvottelee ja konsultoi	○ Tiedon kerääminen ○ Yhteistyön tukeminen
Koordinoi	○ Tietojen yhteensovittaminen

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Yhtenäinen prosessi
Suunnittelee ja rakentaa	<ul style="list-style-type: none"> ○ Terapian suunnittelu
Opettaa	<ul style="list-style-type: none"> ○ Taitojen harjoittelu ○ Ohjaaminen
Sitouttaa	<ul style="list-style-type: none"> ○ Osallistumisen tukeminen
Toimii erikoisasiantuntijana	<ul style="list-style-type: none"> ○ Menetelmien hallinta ja käyttäminen

7.1 Toimii yhteistyössä

Toimii yhteistyössä-yläluokkaan muodostui yhteensä neljä alaluokkaa, joihin taidot yhdistyivät. Muodostuneet alaluokat olivat: tiedon jakaminen, luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, tutustuminen ja kuuleminen sekä yhteistyön edistäminen.

Haastatteluissa tiedon jakamisella tarkoitettiin aktiivista yhteyden pitämistä perheen kanssa ja heitä koskevan tiedonvälittämistä koko terapiaprosessin ajan. Tietoa jakamalla terapeutti pitää perheen ajan tasalla terapian tapahtumista ja lisää perheen tietoisuutta terapian sisällöstä. Toimintaterapeutit ilmaisivat kertovansa perheelle esimerkiksi, millaisia harjoituksia terapiassa on tehty ja mikä niiden tavoitteena on ollut. Yhteyden pidossa terapeutin ja perheen välillä voidaan hyödyntää erilaisia menetelmiä, kasvokkain käydystä tiedonvälittämisestä, etänä ja puhelimen välityksellä toteutuvaan kommunikaatioon. Toimintaterapeuttien mielestä on tärkeää saada muodostettua yhteys perheen kanssa niin, ettei se rajoitu vain terapian alku- ja loppupalaveriin, vaan se on jatkuvaa ja vastavuoroista.

Se tiivis yhteistyö, et vanhemmat tietää, mitä siel terapiassa on tehty, et minkälaisia asioita me harjotellaan ja niinku millä tavalla.

Musta on tärkeä, et se on muutaki, ku alkupalaveri ja HOJKS ja sitte loppupalaveri, et on siinä niinku muitaki yhteydenottoja välillä.

Tiedon jakamisen on tarkoitus olla molemminpuolista. Terapeutti kerää perheeltä tietoa heidän arjestaan, sen rutiineista ja toimintatavoista. Toimintaterapeutti yhdis-

tää omia havaintojaan perheen antamaan informaatioon, ja pyrkii luomaan kokonaisvaltaisen kuvan perheen tilanteesta ja lapsen toiminnasta. Keskustelussa perheen kanssa terapeutti käyttää perheen omia havaintoja ja ilmaisuja selventääkseen yhteyttä perheen ja terapeutin havaintojen sekä arviointien tulosten välillä. Lapsesta tehdyt arvioinnit käydään läpi perheen kanssa, ja heille pyritään selventämään ja konkretisoimaan, mitä arviointien tulokset, terapeutin tekemät havainnot ja käytetyt termit tarkoittavat. Toimintaterapeutit ilmaisivat avoimen keskustelun olevan keino yhtenäisen käsityksen luomisessa lapsen tilanteesta ja arjen haasteista. Avoimella keskustelulla ja yhtenäisellä käsityksellä perheen kanssa, toimintaterapeutti tukee perheen näkemystä terapian tarpeellisuudesta ja auttaa näkemään sen mahdollisuuksia.

Käydään yhdessä läpi ne arviot, mitä lapsesta on tehty, et perhe on tietoinen niistä asioista.

Tuo esiin sen, et mitä se tarkoittaa se ikätasonen. Et sinne kouluun tai päiväkotiin mennessä pystyy tekee niitä hiihtämisiä ja muita... tavallaan semmonen tietosuus myös siinä, et mitä se tarkoittaa.

Toimintaterapeutit sitouttavat perheitä sanallistamalla heille toimintaterapiaprosessia ja sen vaiheita. He myös keskustelevat perheen kanssa heidän roolistaan prosessissa ja sen tärkeydestä. Perheille korostetaan, millainen merkitys heidän osallistumisellaan on terapian tuloksellisuuteen, ja kuinka kodin tuki edistää terapian vaikutusten siirtymistä osaksi jokapäiväistä arkea. Toimintaterapeutit ilmaisivat, että vanhempien kokemus terapian hyödyllisyydestä voi auttaa heitä tukemaan ja kannustamaan lasta terapiassa käymiseen ja tavoitteiden eteen työskentelyyn.

Perhe on tietonen, mitä se toimintaterapia on, et mistä tässä on kyse... Me harjoitellaan näitä uusia taitoja ja ihan semmosia konkreettisia asioita ja he tietää, miten me toteutetaan ja mitä kaikkee me tehään.

Paljon auttaa myös se, et vanhemmilla on ymmärrys siitä tilanteesta ja he usko, et tästä terapiasta on hyötyä. Sil he ainaki motivoi sitä lasta siihen terapiassa käymiseen.

Tiedon jakaminen ja yhteistyön edistäminen sisältävät myös lapsen arjen yhteistyötohojen huomioimisen. Tiedonvälittäminen lapsen arkiympäristöihin on tärkeää, jotta lapsen kanssa toimivilla aikuisilla on tarvittavat tiedot ja taidot tukea hänen taitojen kehittymistä ja edistää terapian vaikutusten siirtymistä arkeen. Toimintaterapeutit kertoivat menevänsä esimerkiksi lapsen päiväkotiin ja välittävänsä tiedon lapsen kanssa toimiville aikuisille siitä, millaisiin asioihin toiminnassa kannattaa kiinnittää huomiota ja miten lasta voidaan tukea. Tarkoituksena on yhteistyössä lapsen arjen toimintaympäristöjen kanssa edistää lapsen toimintaa ja työskennellä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Mä mä niinku vien niille aikuisille sen, et mitä tässä kannattaa huomioida.

On se yhteinen tavoite ja kaikki miettii niitä keinoja... et ehkä siin tulee semmonen yhteinen sävel.

Merkittävä keinona tutkimuksen aineistossa tuli esiin toimintaterapeuttien pyrkimys vuorovaikutuksellisen yhteistyösuhteen luomiseen perheen kanssa. Vuorovaikutussuhteen luomisessa toimintaterapeuttien mielestä merkittävää on antaa riittävästi aikaa ja tilaa luottamuksen rakentumiselle, jotta perhe voi tuoda esiin omia ajatuksi-
aan ja toiveitaan. Luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen kuuluu perheen omien tapojen ja arvojen arvostaminen. Suhteen rakentuminen vaatii myös terapeutin panosta suhteen luomisessa, ja tutustumista molemmin puolin.

Hitaasti ja tasasesti se luottamus ja yhteistyö paranee sen perheen kanssa, ku päästään tutustuu puolin ja toisin.

Perheeseen tutustuminen ja heidän kuuleminen nousi esiin sitouttamisen keinona kaikissa toimintaterapeuttien haastatteluissa. Toimintaterapeutit korostivat haastatteluissa perheiden arkeen ja toimintatapoihin tutustumista sekä heidän toiveiden, näkemysten ja voimavarojen kuulemistä. Toimintaterapeutit kokivat perheisiin tutustumisen ja heidän kuulemisen yhtenä merkittävimpänä tekijänä perheiden sitoutumisen ja motivaation tukemisessa.

Toimintaterapeutti tutustuu perheen arkeen ja siihen, millaisia toimintatapoja heillä on. Toimintaterapeutti kysyy perheeltä heidän toiveitaan ja pyrkii selvittämään, miten heidän arkeaan voidaan tukea ja helpottaa sekä mihin he kaipaavat muutosta. Perheeseen tutustumisessa ja heidän kuulemisessaan pyritään selvittämään tilanne kokonaisvaltaisesti: mitä tähän mennessä on toivottavien muutosten eteen tehty, millaiset perheen voimavarat ovat ja miten kuormittuneiksi he itsensä tällä hetkellä kokevat.

Pitää tosi paljon kuunnella sitä asiakkaan perhettä ja et minkälainen perhe nyt on kyseessä, minkälaista niitten arki on ja mitä toiveita niillä on ... et kyl se aika paljon tutustumista on puolin ja toisin.

Siinä kartottaa sitä tilannetta, et mikäs se sen hetken tilanne on ja mitä ne on siinä kohtaa kotona tehny. Vielä tiedä sitä tilannetta, et kuinka kuormittunu se perhe vaikka on.

Perheeseen tutustumisen lisäksi toimintaterapeutit nostivat haastatteluissa esiin lapsen itseensä tutustumisen. Tärkeää on tutustua lapseen yksilönä ja selvittää hänen omia mielenkiinnon kohteitaan ja vahvuuksiaan, joita voidaan hyödyntää terapiassa. Toimintaterapeutit kokivat lapsen kanssa yhdessä tekemisen mahdollisuutena tutustua lapseen ja havainnoida hänen toimintaansa.

Päästään myöski ite havainnoimaan ja tekemään yhteistyötä, et millanen se lapsi on ja mistä se tykkää ja miten vois harjotuttaa näitä taitoja sen arjessa.

Yksi haastatelluista toimintaterapeuteista kuvasi, miten toimii huomattessaan perheen sitoutumisen terapiaan olevan haastavaa. Toimintaterapeutti käy perheen kanssa avointa keskustelua aiheesta ja yrittää selvittää sitoutumattomuuden syitä perheen näkökulmasta ja millaisia tekijöitä tilanteessa vaikuttaa. Toimintaterapeutit toivat esiin myös keskusteltavansa terapiainterventioista perheiden kanssa. He pyrkivät purkamaan mahdollisia ennakkokäsityksiä, perustelemaan terapian sisältöä perheille ja kuulemaan heidän ajatuksiaan terapiasta ja interventioista.

Lähtisin selvittämään, et miks he ei oo sitoutuneita. Eikö he vaikka uskotossiaan, et siitä terapiasta on hyötyä vai onko he jo niin kuormittuneita vaikka siitä haastavasta arjesta.

Toimintaterapeutit toivat haastatteluissa esiin pyytävänsä palautetta perheeltä, jotta terapiaa voidaan muokata mahdollisuuksien mukaan vastaamaan heidän toiveitaan. Viimeistään terapiajakson lopulla perheen kanssa keskustellaan heidän kokemuksistaan yhteistyöstä ja terapiaprosessista kokonaisuutena, jotta heidän palautteensa ja muutostoiveensa voidaan ottaa huomioon seuraavan jakson suunnittelussa ja toteutuksessa.

Loppupalaverissa käydään läpi, et miten on menny koko prosessi ja sitte mietitään vanhempien kaa viimestään, et mitä mieltä ne on siit ollu, et onko hyötyny ja päästy tavoitteisiin ja mitä mieltä yleensäkin on ollu yhteistyöstä ja terapian toteutumisesta.

Haastatteluissa toimintaterapeutit kertoivat mukauttavansa omaa toimintaansa ja kommunikaatiotaan tarpeen mukaan yhteistyön edistämiseksi lapsen, perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Toimintaterapeutit pyrkivät löytämään parhaan mahdollisen keinon tehdä yhteistyötä.

Jokaisen perheen kans on vähän erilainen, et mukauttaa sitä omaa tyyliä toimia... kommunikaatiossa kaikkien kanssa on vähän erilainen.

Yhteistyön edistämiseksi ja perheiden sitoutumisen tukemiseksi toimintaterapeutit toivat perheelle ja yhteistyötahoille esiin tarkoituksensa toimia lapsen ja perheen eduksi. Toimintaterapeutin tarkoitus on olla lapsen ja perheen tukena edistäen heidän arkensa sujuvuutta.

Tuoda sille perheelle esiin se, et mä oon niinku sen lapseen parhaaksi tässä ja mä halua toimia perheen kanssa yhteistyössä.

Yritän tuoda sitä ilmi, että olen heidän tukena ja heidän apunaan siinä, et me ollaan niinku samalla puolella, et tarkoitus on saaha kaikkien arki siellä helpommaks.

7.2 Valmentaa

Valmentaa-yläluokassa sitouttamisen keinoista muodostui viisi alaluokkaa. Tässä luokassa sitouttamisen keinot jakautuivat merkityksellisen tavoitteen asettamiseen, motivaation herättämiseen, kannustamiseen, itseohjautuvuuden tukemiseen ja edistymisen esiin tuomiseen lapselle sekä perheelle.

Merkityksellisen tavoitteen asettamisessa korostui vahvasti perheen kuuleminen ja tavoitteen asettaminen yhteistyössä. Perhettä sitoutetaan ottamalla heidät mukaan tavoitteen asettamiseen ja kuulemalla, mihin he arjessaan kaipaavat muutosta. Perheelle tavoitteen asettaminen ja muotoilu voi olla haastavaa, mutta toimintaterapeutti on tässä heidän tukena. Toimintaterapeutit kertoivat, että tavoitteen asettaminen on yhdessä ideoimista, eikä terapian tavoite löydy välttämättä vielä ensimmäisellä kerralla, vaan se voi vaatia muutamia tapauksia.

Alotuskeskustelussa tulee kysyneeks et, mitä me laitetaan tavoitteeks... Hyvin moni menee silleen hämilleen... et se vaatii aika paljon ehkä johdattelua, yhdessä ideoimista käytännössä se voi tulla muutamien tapauksien jälkeen.

Toimintaterapeutit kuvasivat haastatteluissa perustelevansa perheille, miksi on tärkeää, että he ovat mukana asettamassa tavoitteita. Keskustelun avulla toimintaterapeutit tuovat perheelle esiin, että tavoitteiden tarkoituksena on edistää heidän arkinsa sujuvuutta, ja siksi heidän näkemyksensä tavoitteiden asettamisessa ovat merkittäviä. Aineistossa ilmeni myös, että toimintaterapeutit olivat kokeneet sen edistävän perheiden sitoutumista tavoitteisiin, kun tavoitteissa on jotain heidän omaansa ja tavoitteet ovat mahdollisimman konkreettisia. Konkreettisen tavoitteen asettamisesta GAS-menetelmän avulla kerrotaan tarkemmin luokassa toimii erikoisasiantuntijana.

Sit mä yritän perustella, et minusta on hirmu tärkeä, et he on mukana tekemässä niitä tavoitteita. Keskustellaan, et se perhe näkee, että sieltä nimenomaan haetaan sellasia asioita, mitkä helpottaa heidän arkee.

Tuntuu et se auttaa siihen, et siel on jotain heidän omaansa. Se usein motivoi vanhempia, kun se on konkreettinen se tavote.

Toimintaterapeutit ilmaisivat haastatteluissa, että on tärkeää kuulla myös lasta itseään tavoitteita asettaessa. Erityisesti, kun lapsi on riittävän vanha ilmaisemaan toiveitaan siitä, mitä hän haluaisi osata, tulee hänen näkemyksensä huomioida tavoitteissa.

Jos lapsi on riittävän vanha, niin kuunnellaan toki, mitä lapsi ite haluaa osata.

Valmentamiseen kuuluu myös perheen motivaation herättäminen. Tukemalla perhettä motivaation löytämisessä, toimintaterapeutit sitouttavat perheitä terapiaan ja asetettuihin tavoitteisiin. Toimintaterapeutit kertoivat haastatteluissa perustelevansa terapian hyötyjä perheelle sekä konkretisoivan sitä, mitä tavoitteiden saavuttaminen tarkoittaa lapsen taitojen kannalta. Toimintaterapeutit ovat huomanneet, että lapsen etu on perheille tärkeä asia, ja kun perhe näkee terapian lapselle hyödyllisenä, tukee se heidän motivaatiotaan.

Konkretisoidaan niille vanhemmille, et mitä se lapsi oppii, kun tää tavoite saavutetaan.

Jokainen omalla tavallaan haluaa parasta sille lapselle. Et kyl ne kumminki näkee sen toimintaterapian ja toimintaterapeutin silleen kivana ihmisenä sen lapsen arjessa.

Toimintaterapeutit toivat haastatteluissa esiin perheen kannustamisen ja motivaation ylläpitämisen yhtenä sitouttamisen keinona. Toimintaterapeutit tukevat ja kannustavat perhettä harjoittelemaan lapselle haastavia asioita kotona. Toimintaterapeutit kuvasivat toimivansa toisinaan vauhdittajan roolissa kuntoutuksessa kannustuen ja ylläpitäen perheen motivaatiota työskennellä lapsen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimintaterapeutit ilmaisivat, että he kannustavat perheitä jatkamaan lapsen taitojen tukemista myös terapiajakson päättymisen jälkeen. Silloin vastuu taitojen harjoittamisen jatkumisesta ja uusien toimintatapojen ylläpitämisestä siirtyy perheelle ja lapsen arjen yhteistyötahoille. Yhtenä merkittävänä osana kannustamisessa tuli esiin perheiden luottamuksen lisääminen heidän omaan osaamiseen toimimisessa lapsen kanssa. Toimintaterapeutti auttaa heitä ymmärtämään, että pienillä muutoksilla arjessa voidaan tukea lapsen taitojen kehittymistä.

Se avaa vanhempienkin silmiä, et se on ihan pieniä asioita mitä siel arjessa voi tehdä ja tukea sitä, et ne taidot kasvaa. Se ehkä tukee mun mielestä sitä ymmärrystäkin, et mitä toimintaterapia on. Sitouttaa perhettä nimenomaan, et mekin (perhe) voidaan tehdä niit asioita, et ei tää ookaan niin ihmeellistä.

Perheen kannustamisen lisäksi on yhtä lailla tärkeää kannustaa ja motivoida lasta. Kaikista lapsen haasteista huolimatta hänellä on paljon vahvuuksia ja taitoja, joita on tärkeää muistaa tuoda esiin. Toimintaterapeutit kertoivat antavansa positiivista palautetta lapselle, ja tuovansa lapsen vahvuuksia esiin myös perheelle, koska jokainen lapsi on arvokas.

Tsempejä sille lapselle, et se on oikeesti arvokas. Positiivisuus, et muistaa aina, et se lapsi on ihana ja taitava.

Merkittävänä osana valmentamiseen kuuluu myös edistymisen seuraaminen ja esiintuominen. Aineistosta löytyi, että toimintaterapeutit havainnollistavat lapselle itselleen sekä perheelle, missä asioissa on menty eteenpäin, miten lapsi on kehittynyt ja mitä hän on oppinut. Toimintaterapeutit tuovat perheelle esiin positiiviset muutokset, joita yhteistyöllä on saavutettu. Terapeutit käyttävät havainnointia ja erilaisia arviointimenetelmiä apuna edistymisen seurannassa ja he pystyvät arviointien tulosten avulla tarjoamaan perheelle konkreettista näyttöä edistymisestä. Arviointimenetelmien käyttöä käsitellään tarkemmin luokassa toimii erikoisasiantuntijana.

Nähdään ne positiiviset asiat, kannustetaan missä on menty eteenpäin.

Valmentaessaan toimintaterapeutit tukevat perheiden itseohjautuvuutta. Toimintaterapeutit ohjaavat perhettä ottamaan itse vastuuta terapiaan liittyvistä asioista, kuten harjoitusten toteuttamisesta ja terapiahakemuksen tekemisestä. Toimintaterapeutit kertoivat esimerkiksi muistuttavansa perheitä terapiahakemuksen tekemisestä ja ohjaavansa heitä kuvaamaan hakemuksessa oman näkemyksensä siitä, miksi terapian jatkuminen olisi tarpeellista. Perheellä itsellään on suuri vastuu terapian harjoitteiden toteutumisesta kotona sekä uusien toimintatapojen ylläpitämisestä. Toimintaterapeutit ilmaisivat seuraavansa kotiharjoitteiden toteutumista pyytämällä perhettä ottamaan kotona tehdyt tehtävät mukaan terapiakäynnille. Silloin terapeutti voi keskustella perheen kanssa harjoitteiden toteutumisesta, kuulla heidän kokemuksiaan, seurata edistymistä sekä kannustaa perhettä jatkamaan harjoittelua.

Pyydän ottaa ne terapiakäynnille mukaan ja annan vielä ekstrakehut siellä terapiassa, että ootte tehny niitä kotona.

Yhtenä tärkeänä sitouttamisen keinona toimintaterapeutit varmistavat, ettei perhe koe jäävänsä täysin yksin terapian päättyessä. Perheillä tulisi olla tieto siitä, mistä tukea voi tarvittaessa saada kuntoutuksen tai terapiajakson jälkeen.

Ei jätetä sellasta olotilaa, että nyt ootte ihan yksin. Koen et se on hirvittävän tärkeää, et he tietää mistä sen avun saa sitten myös jatkossa, vaikka kuntoutusta ei enää olis.

7.3 Neuvottelee ja konsultoi

Neuvottelee ja konsultoi-yläluokassa sitoutumisen keinot jakoutuivat kahteen alaluokkaan: tiedon kerääminen ja yhteistyön tukeminen. Aineiston mukaan toimintaterapeutit keräävät tietoa perheeltä sekä lapsen eri toimintaympäristöistä selvittääkseen aiempia toimintatapoja. Tämä on tärkeä vaihe sitouttamisen kannalta, jotta terapeutit ymmärtävät, miten aiemmin on toimittu, ja pystyvät vastaamaan lapsen arjen tarpeisiin muokkaamalla toimintaa ja etsimällä uusia ideoita ja ratkaisuja.

Ennen ku mitään lähetään tekee sen kummemmin, nii selvitetään miten he on tottunu toimimaan siellä.

Neuvotteluun ja konsultointiin kuuluu perheen ja eri toimijoiden yhteistyön tukeminen. Toimintaterapeutit ilmaisivat tukevansa perheen ja päiväkodin välistä yhteistyötä, keskinäistä ymmärrystä ja kunnioitusta. Toimintaterapeutit pyrkivät löytämään yhteisen kielen päiväkodin ja perheen välille. Yhteistyön sujuvuus tukee eri osapuolten työskentelyä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, ja edistää näin sitoutumista tavoitteisiin.

Se yhteistyö päiväkodin ja kodin kanssa voi sitte parantua, et puhutaan ehkä sit samaa kieltä jollain tavalla.

Yhdessä haastatteluista tuli esiin, että vaikka terapeutit pyrkivät työskentelemään yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa, voi yhteistyössä syntyä myös ristiriitoja. Tällaisessa tilanteessa terapeutit pyrkivät keskustelun avulla selvittämään syntyneitä ristiriitoja ja sovittelemaan niitä, jotta yhteistyö perheen kanssa voi jatkua.

Yhteistyön tukeminen on myös perheen toiveiden ja ratkaisujen huomioimista, hyväksymistä, ja niiden pohjalta toimimista. Tämä tarkoittaa, että toimintaterapeutti kunnioittaa perheen ratkaisuja ja sovittaa ne omaan toimintaansa. Aineistossa ilmeni esimerkiksi, että perheen ei välttämättä ole mahdollista osallistua tavoitteiden asettamiseen, ja siksi terapeutti voi harkintansa perusteella asettaa tavoitteet itse perheen toiveiden pohjalta, mutta pitää perheen kuitenkin ajan tasalla lopputuloksesta.

Joittenkin kaa vaa aikataulujen järjestelyt saattaa olla nii hankalia tai sit ne ei muuten vaa oo nii innostunu... saatan tehdä nii, et mä teen niille ne GAS-tavoitteet, mut sit mä jotenkin kuitenkin keskustelen niistä tavoitteista tai ainakin ilmoitan, mitä oon laittanu sinne ja mitä treenataan.

7.4 Koordinoi

Yläluokassa koordinoi toimintaterapeuttien sitouttamisen keinot jakautuivat tietojen yhteensovittamiseen ja perheen kokemuksen tukemiseen yhtenäisestä prosessista. Toimintaterapeutit toivat haastatteluissa esiin eri ammattilaisten yhteistyön päätöksenteossa. Eri ammattilaiset, kuten lääkäri ja terapeutit ilmaisevat näkemyksensä kuntoutukseen liittyen. Myös perhe ja lapsen arjen yhteistyötahot, kuten koulu tai päiväkot, kertovat omat näkemyksensä. Eri osapuolten näkemykset kuullaan ja niitä sovitetään yhteen tavoitteena löytää yhteinen ratkaisu lapsen kuntoutuksen osalta.

Tavoitteiden asettaminen on esimerkki koordinointiin kuuluvasta tietojen yhteensovittamisesta ja siihen vaadittavista taidoista. Toimintaterapeutit kuvasivat haastatteluissa, kuinka tavoitteen asettamisessa tulee sovittaa yhteen arvioivan terapeutin määrittelemät suuntaa antavat tavoitteet, kuntouttavan terapeutin näkemykset sekä perheen omat toiveet ja lapsen arjen toimintaympäristöjen näkemykset. Näiden eri näkemysten pohjalta terapeutin tulisi perheen kanssa muotoilla tavoite, jossa näkemykset yhdistyvät yhteiseksi päämääräksi. Myös lasta kuullaan tavoitteiden asettamisessa, mitä käsiteltiin tarkemmin valmentaminen osiossa.

Hoitava taho antaa tavallaan niistä niinku ne raamit... Me mietitään sit perheen kanssa ne tärkeimmät jutut, ja perheen ja muiden ympäristöjen kaa luodaan ne konkreettiset, pienet ja selkeet tavoitteet.

Toimintaterapeutit pyrkivät tukemaan perheen kokemusta yhtenäisestä kuntoutumis- ja terapiaprosessista, ja sitä kautta edistämään heidän sitoutumistaan. Perheen kokemusta yhtenäisestä prosessista tukee ammattilaisten työskentely yhteisen päämäärän saavuttamiseksi lapsen ja perheen arjen sujuvuuden tukemisessa. Toimintaterapeutit kertoivat tuovansa tietoisesti perheen kanssa keskustellessaan esiin toisten ammattilaisten mielipiteitä. Tällä terapeutti pyrki luomaan perheelle kuvan ammattilaisten yhtenäisestä näkemyksestä, esimerkiksi terapian tarpeellisuudesta. Terapeutit ilmaisivat kokeneensa ammattilaisten yhtenäisen näkemyksen ja ohjeistuksen tukevan perheen luottamusta saamaansa tietoon.

Keskustellessa voi vaivihkaa sitä kuntouttavan terapeutin palautteen ajatuksia siihen keskusteluun tuoda. On hirveen tärkeätä, et arvioiva terapeutti on samoilla linjoilla, kun kuntouttava terapeutti, jolloin me luodaan luotettava kuva itsestämme.

7.5 Suunnittelee ja rakentaa

Yläluokassa suunnittelee ja rakentaa sitouttamisen keinot liittyivät terapiaprosessin suunnitteluun perheen kanssa ja heidän voimavarojen ja lapsen jaksamisen huomiointiin. Terapiaa suunniteltaessa on tärkeää huomioida perheen resurssit ja heidän mahdollisuutensa toteuttaa harjoiteltavia asioita kotiarjessa. Aineistossa tämä tarkoitti esimerkiksi lapsen terapian sisällyttämistä osaksi päivähoitoa tai koulupäivää, jos vanhempien on vaikeaa järjestää lapsen kyyditsemistä terapiaan. Toimintaterapeutit ilmaisivat haastatteluissa myös, että perheen voimavarat tulee huomioida terapian kotiharjoituksia annettaessa. Perheen perusarkei voi olla hektistä ja kuormittavaa eikä siksi ole mielekästä antaa kotiin tehtäviä lisäämään sitä. Myös lapsi tarvitsee välillä vapaata harjoituksista ja tehtävistä. Haastatteluissa nousi esiin myös näkökulma terapeutin ja vanhempien rooleista ja siitä, ettei heidän tarvitsekaan tehdä samoja asioita, vaan kaikilla on omat tehtävänsä lapsen arjessa.

Mun mielestä ei oo tarpeenkaan, että vanhemmat tekee samanlaisia asioita lapsen kanssa, kun terapiassa. Ei siitä tosin ole haittaakaan, mutta vanhemmat on vanhempia ja terapeutti on terapeutti.

Terapian suunnitteluun kuuluu myös lapsen jaksamisen huomioiminen ja hänen arkensa tarkastelu kokonaisuutena. Terapioiden tulee olla suhteessa lapsen jaksamiseen, ja hänelle tulee jäädä myös vapaa-aikaa koulun tai päivähoidon ja terapioiden lisäksi. Terapiaprosessin suunnittelu pyritään toteuttamaan yhdessä perheen kanssa. Toimintaterapeutit kysyvät perheeltä heidän ajatuksiaan terapian toteuttamiseen liittyen ja onko heillä muutosehdotuksia terapian suhteen. Toimintaterapeuttien mukaan terapiasta sopiminen perheen kanssa sitouttaa heitä terapiaprosessiin.

Täytyy aina perheen kanssa päästä yhteiseen sopimukseen.

Suunnitteluun ja rakentamiseen sisältyi aineistossa myös terapiatarpeen ja toimintatapojen tarkastelu. Terapiatarvetta ja toimintatapoja tulee arvioida säännöllisesti, jotta terapian tarkoituksenmukaisuus säilyy. Toimintaterapeutit siis pohtivat, miten lapsen taitoja terapiassa voidaan edelleen edistää, etsivät uusia toimintakeinoja ja tarkastelevat myös muiden terapioiden mahdollisuuksia ja tarpeellisuutta.

Onko todennäköistä, että lisäharjoittelulla taitoo voidaan edistää, vai tarviiko miettiä niitä muita toimintakeinoja.

7.6 Opettaa

Opettaminen-yläluokassa sitouttamisen keinot jakautuivat lapsen kanssa toimivien aikuisten ja perheen ohjaamiseen sekä haastavien taitojen harjoitteluun lapsen kanssa. Aineistossa ilmeni, että toimintaterapeutit sitouttavat perheitä sekä muita lapsen kanssa toimivia aikuisia antamalla heille vinkkejä sekä ohjaamalla heille uusia toimintatapoja helpottaakseen heidän arkensa sujuvuutta. Toimintaterapeutit ilmaisivat kokeneensa sen auttavan perheiden sitoutumista harjoitukseen ja uusiin toimintatapoihin, kun he saivat tukea, neuvoa ja ohjeistusta niiden toteuttamiseen. Tera-

peutit kokivat hyödylliseksi perheiden osallistumisen terapiatilanteisiin, jotta he pystyivät seuraamaan terapeutin työskentelyä lapsen kanssa, tekemään havaintoja sekä saamaan uusia ideoita lapsen kanssa toimimiseen.

He ite näki sen ja heille anto ne keinot, niinku tavallaan työkalut, tehdä sitä. Nii sit ne toteuttaa ihan tosi hyvin ja säännöllisesti sit kotona sitä ja jatkossaki.

Hirveesti hyötyä, et vanhemmat oli näkemässä, mitä mä niitten lasten kanssa teen. Mä ohjasin niille niitä tavallaan tilanteita ja mitenkä joi-taki harjoituksia kannattaa tehdä.

Toisena sitouttamisen keinona, opettaminen-yläluokassa, aineistosta löytyi lapselle haastavien taitojen harjoittelu yhdessä terapeutin kanssa. Toimintaterapeutti mahdollistaa lapselle tilanteita harjoitella hänelle haastavia asioita ja hänen tavoitteidensa mukaista toimintaa. Harjoitusten suunnittelussa ja muokkaamisessa terapeutti hyödyntää aiemmin keräämäänsä tietoa lapsesta ja hänen mielenkiinnon kohteistaan, mukauttaakseen toimintaa lasta motivoivaksi ja haastavuudeltaan hänelle sopivaksi. Toiminnan mukauttamista käsitellään tarkemmin osiossa mukauttaa. Toimintaterapeutit ilmaisivat menevänsä lapsen arjen toimintaympäristöihin tukemaan taitojen harjoittelua, jotta opitut asiat siirtyisivät mahdollisimman luonnollisesti osaksi lapsen jokapäiväistä arkea ja niiden harjoitteluun olisi helpompi sitoutua.

Mä voin ehottaa, et jos mä tuun sinne tosiaan tekee sitä vaikeeta asiaa sen lapsen kanssa... mietitään sitten yhdessä.

7.7 Sitouttaa

Yläluokassa sitouttaa aineistosta nousivat esiin toimintaterapeuttien keinot tukea perheiden osallisuutta. Toimintaterapeutit pyrkivät mahdollistamaan perheiden aktiivisen osallistumisen terapiaprosessissa ja hyödyntämään heidän asiantuntemustaan lapsesta. Arkea helpottavien keinojen pohdinnassa toimintaterapeutti hyödyntää

perheiden tietämystä ja osaamista, ja mieltivät keinoja yhdessä. Myös lasta motivoivia keinoja miettiessään, terapeutti voi tukeutua perheen tietämykseen, ja pohtia heidän kanssaan lasta motivoivia keinoja osaksi terapiaa. Perheelle voi muodostua kysymyksiä uusista toimintatavoista, joita on lähdetty kokeilemaan, ja terapeutti pyrkii vastaamaan näihin kysymyksiin ja tukemaan mahdollisten uusien haasteiden kanssa.

Voiaan vaikka vanhempien kanssa yhdessä miettiä, miten niitä asioita vois siellä helpottaa... Jotenki semmosia arjen helpouksia.

Aineistossa ilmeni, että toisinaan perhe tai muut lapsen arjen toimintaympäristöt voivat kaivata rohkaisua lähteä muuttamaan totuttuja toimintatapoja ja kokeilemaan uusia keinoja. Tässä toimintaterapeutti voi toimia kannustajana ja rohkaisijana. Perhettä sitoutetaan pyytämällä heitä kertomaan muutoksiin liittyvistä kokemuksistaan toimintaterapeutille. Toimintaterapeutit ilmaisivat haastatteluissa myös, kuinka tärkeää on, että lapsen taidoissa tapahtuvia muutoksia seurataan lapsen jokapäiväisessä arjessa. Siksi toimintaterapeutit ottavat perheen mukaan arviointiin ja kannustavat heitä tekemään havaintoja lapsen edistymisestä ja tuomaan niitä esiin. Näitä havaintoja voidaan hyödyntää myös terapian tuloksia tarkastellessa.

Et on joku muukin tekemässä sitä arviointia... Perhe voi ite sanoo, et joo mekin ollaa huomattu, et se onnistuu paremmin.

7.8 Mukauttaa

Yläluokassa mukauttaa sitouttamisen keinot liittyivät yksilötekijöiden huomioimiseen toimintaa mukautettaessa. Toimintaterapeutit kuvasivat sitouttavansa lasta terapiaan hyödyntämällä hänen vahvuuksiaan terapian harjoituksissa sekä yhdistämällä harjoituksiin ja toimintaan lasta innostavia ja motivoivia elementtejä, esimerkiksi erilaisia pelejä. Toimintaterapeutit pyrkivät myös mahdollistamaan lapselle onnistumisen kokemuksia, jotka tukevat motivaatiota työskennellä tavoitteiden saavuttamiseksi. Terapiaa yksilöllisesti mukautettaessa tuetaan terapian merkityksellisyyttä ja edistetään lapsen sitoutumista taitojen harjoitteluun ja terapiaan osallistumiseen.

Osa sanoa vaikka, et hänellä on hyvä mielikuvitus, ja keksii sit vaikka jonku pallotteluleikin sen Pokemonin varjolla.

Yhtenä merkittävänä tekijänä toimintaterapeutit toivat haastatteluissa esiin myös lapsen positiivisten kokemusten vaikutukset yhteistyön edistäjänä. Ylipäättään positiiviset kokemukset terapiasta tukevat yhteistyötä perheen kanssa ja sitouttavat heitä lapsen terapiaprosessiin.

Lapsi tykkää ja nauttii siitä, niin sit se perhekin ja perheen sitoutuminen lisääntyy, ja siitä tulee positiivinen kierre.

7.9 Toimii erikoisasiantuntijana

Yläluokkaan toimii erikoisasiantuntijana kuuluu menetelmien hallinta ja niiden käyttäminen työskentelyssä perheiden sitoutumista edistäen. Aineistosta ilmeni toimintaterapeuttien käyttävän erilaisia arviointimenetelmiä edistymisen seuraamisessa. Arviointimenetelmien avulla terapeutit voivat antaa perheelle konkreettista palautetta lapsen edistymisestä ja kehityksestä. Toimintaterapeutit ilmaisivat havainnollistavansa perheille arviointien tulosten avulla esimerkiksi, että edellisessä arvioinnissa aika loppui kesken, mutta nyt lapsi pystyi suoriutumaan tehtävistä arvioinnin aikana, mikä osoittaa selkeää edistymistä. Konkreettiset tulokset ja edistymisen osoittaminen usein motivoi lasta itseään sekä perhettä jatkamaan taitojen harjoittelua.

Toimintaterapeutit toivat esiin käyttävänsä, erityisesti Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen toteuttamisessa, GAS-menetelmää konkreettisten ja arkeen yhdistyvien tavoitteiden asettamisessa. GAS-menetelmän avulla toimintaterapeutit myös porrastavat tavoitteita lapsen taitojen mukaisesti, jotta lopullisen päämäärän saavuttaminen asteittain on mahdollista. Toimintaterapeutit kuvailivat haastatteluissa muotoilevansa tavoitteet niin, että perheen on helppo ymmärtää ne ja harjoitella niitä kotona. Se edistää taitojen tukemista lapsen arkiympäristössä ja mahdollistaa harjoittelun myös ilman terapeutin läsnäoloa, sitouttaen näin perhettä.

Vaikka GAS on välillä tuskastuttava, nii tavallaan se on hyvä, et se on arkeen sitoutunut, helppo ymmärtää ja helposti mitattava.

Tehään nii konkreettiseksi ne GAS-tavoitteet ja ne portaot ja ne on nii selkeitä, et sit vaan näitä samoja siellä kotona.

7.10 Toimii puolestapuhujana

Yläluokka toimii puolestapuhujana oli hyvin pienessä osassa aineistoa. Yhdessä haastatteluissa puolestapuhujana toimiminen ilmeni lapsen puolustamisena ja hänen haasteidensa selventämisenä yhteistyötahoille. Lapsen haasteiden selventäminen yhteistyötahoille edistää ymmärrystä lapsen toiminnasta, ja se on tärkeää yhteistyön kannalta esimerkiksi perheen ja päiväkodin välillä. Haastattelussa toimintaterapeutti kuvasi keskustelun avulla tukevasa aikuisten ymmärrystä syistä lapsen haasteiden taustalla.

On ite tavallaan semmosena linkkinä sen perheen ja päiväkodin välillä esimerkiksi, että päiväkotiki ymmärtää, et tää lapsi ei oo ilkeä.

8 Pohdinta ja johtopäätökset

8.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytteen tuloksissa oli yhtenäisyyksiä verrattaessa aiempaan tutkimustietoon. Useissa käytetyissä lähteissä kuvattiin samankaltaisia keinoja, kuin haastatellut toimintaterapeutit ilmaisivat hyödyntävänsä perheiden sitouttamiseksi lapsen toimintaterapiaprosessiin. Tutkimuksen luotettavuutta tukee tulosten samankaltaisuus aiempien tutkimusten ja perhelähtöisten toimintatapojen kanssa. Tuloksia tarkastellessa halutaan tuoda myös esiin, ettei kaikkien keinojen välttämättä nähdä suoraan vaikuttavan perheeseen, mutta välillisesti ne voivat tukea perheiden sitoutumista ja osallistumista terapiaprosessiin.

Tutkimuksen aineistosta löydettiin sitouttamisen keinoja kaikkiin analyysirungon mukaisiin luokkiin. Vastaukset painottuivat kuitenkin selkeimmin luokkiin: toimii yhteistyössä ja valmentaa. Townsend ja muiden (2007, 110 & 119) mukaan yhteistyön tekeminen on avain asiakaskeskeiseen työskentelyyn, ja kaikki toimintaterapeuttien 10 ydintaitoa perustuvat yhteistyön tekemiseen sekä yksilöllisyyden huomioimiseen terapiaprosessissa. Luultavasti siksi yhteistyön merkitys korostui niin vahvasti myös sitouttamisessa, koska se toimii pohjana kaikelle työskentelylle.

Asiakkaan kuntoutumisen kannalta on tärkeää tukea hänen vastuunottoaan omasta arjestaan, minkä vuoksi valmentaa luokka näyttäytyi myös merkittävänä sitouttamisen keinona. Merkityksellisen tavoitteen asettamisen tärkeyttä on painotettu toimintaterapiassa, ja myös Kela vaatii lääkinnällisessä kuntoutuksessa konkreettisen ja asiakkaalle tärkeän tavoitteen asettamista (GAS-menetelmä kuntoutuksen tavoitteiden laatimiseen ja arviointiin. 2020). Tavoitteiden asettaminen GAS-menetelmää hyödyntäen vaatii lapsen ja perheen sitoutumista sen yksilö- ja perhekeskeisyyden vuoksi (Kiviranta ym. 2016, 3). Realistiset tavoitteet, jotka lapsen on mahdollista saavuttaa tuottavat myös onnistumisia ja tukevat pätevyyden kokemusta (D'Arrigo ym. 2017, 341–342). Siksi merkityksellisen tavoitteen asettaminen lapsen ja perheen kanssa korostui myös tutkimuksen aineistossa, ja toimintaterapeutit kokivat sen yhtenä merkittävänä sitouttamisen keinona.

Seuraavaksi käsitellään haastatteluissa esiin nousseita asioita suhteessa aiempaan tutkimustietoon, ja tuodaan esiin niiden yhtäläisyyksiä. Tuloksien tarkasteluun sisällytetään myös omaa pohdintaa perheiden sitouttamiseen käytettävistä keinoista.

Toimii yhteistyössä

Vuorovaikutuksellisen terapiasuhteen nähdään olevan keskeisessä asemassa asiakkaiden sitoutumisessa terapiaan (D'Arrigo ym. 2017, 341). Myös haastatteluissa toimintaterapeutit toivat esiin, kuinka tärkeää vuorovaikutuksellisen yhteistyösuhteen rakentaminen lapsen ja perheen kanssa on. Terapeuttisessa suhteessa empatia, kunnioitus ja aitous ovat merkittäviä tekijöitä, jotta yhteistyön tekeminen on mahdol-

lista. Toimivalla vuorovaikutussuhteella asiakkaan kanssa on mahdollista herättää innostuneisuutta, iloa ja kiinnostuneisuutta terapiaa kohtaan. (D'Arrigo ym. 2017, 341–342.) Terapeutin ja perheen sujuva yhteistyö ja toimeen tuleminen edistävät myös lapsen turvallisuuden kokemusta. Lapsen turvallisuuden tunne tukee hänen uskallustaan harjoitella hänelle haastavia asioita. (Arrigo ym. 2020, 131.)

Perheet tietävät itse heidän voimavaransa ja tarpeensa parhaiten. Siksi heidän aito kuuleminen ja arvostaminen on erityisen tärkeää lapsen ja perheen tuen tarpeita selvitettäessä. (Kiviranta, Sätilä, Suhonen-Polvi, Kilpinen-Loisa & Mäenpää 2016, 3.) Niin kuin johdannossa jo mainittiin, perheet ovat moninaistuneet ja perheiden yksilöllisyys on lisääntynyt. Myös kulttuurien rikkaus näkyy nykyään suomalaisissa perheissä, ja siksi perheisiin tutustuminen ja heidän tapojen ja toiveiden selvittäminen heiltä itseltään on esiarvoisen tärkeää, jotta niitä on mahdollista kunnioittaa ja huomioida kuntoutuksessa. Kuntoutuksen pohjautuminen lapsen ja perheen tarpeisiin ja mahdollisuus vahvistaa lapsen osallisuutta ja toimijuutta, edellyttää yhteistä neuvottelua ja dialogia perheen kanssa (Vänskä ym. 2016, 37). Lapsen toiminnan ja osallistumisen tukeminen vaatii hänelle merkityksellisten asioiden tunnistamista ja hyödyntämistä kuntoutuksessa (mts. 23). Tutkimuksen mukaan toimintaterapeutit pyrkivät varmistamaan edellä kuvatut tekijät tutustumalla perheeseen rauhassa ja huomioimalla heidän toiveitaan, sekä tutustumalla lapseen itseensä toiminnan ja havainnoinnin kautta.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että toimintaterapeutit pyrkivät keskustelun avulla luomaan perheen kanssa yhtenäisen kuvan lapsen tilanteesta ja haasteista sekä miten terapian avulla lasta voidaan tukea. D'Arrigon ja muiden (2017, 342) mukaan sitoutuminen sisältää ajatuksia terapian tarpeellisuudesta ja tuloksellisuudesta. Jos asiakas kokee omaavansa haasteen tai ongelman, jonka muuttamisessa ammattilainen voi häntä auttaa, edistää se hänen sitoutuneisuuttaan terapiaan. Siksi onkin tärkeää perustella terapian tarvetta ja sen mahdollisuuksia perheelle.

Kivirannan ja muiden (2016, 4) mukaan kuntoutuksen vaikuttavuudessa keskeistä on yhteistyö lapsen lähiaikuisten, kuten hoitajien, päivähoidon tai koulun henkilökunnan sekä terapeutin välillä. Lapsen arjen ympäristöjen kanssa työskentely on yleensä pelkkää vastaanotolla tapahtuvaa terapiatyöskentelyä tehokkaampaa. Eri asiantuntijoiden yhteistyö mahdollistaa opittujen taitojen siirtyminen osaksi lapsen arkea. Siksi onkin tärkeää, että toimintaterapeutit vievät terapiassa harjoitellut asiat ja keräämänsä tiedot lapsen kanssa toimiville aikuisille, niin kuin tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi.

Tutkimuksen tulosten mukaan toimintaterapeutit mukauttavat omaa toimintaansa edistääkseen yhteistyötä perheiden ja yhteistyötahojen kanssa. Aota Frameworkissa tätä kuvataan terapeuttisena itsensä käyttönä, jota hyödynnetään vuorovaikutussuhteen rakentamisessa (Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process 2020, 20). Myös lapsilähtöisten terapiatilanteiden rakentaminen vaatii ammattilaiselta taitoa tarkastella omaa toimintaansa ja muuntaa sitä lapsen tarpeiden mukaisesti (Vänskä ym. 2016, 37).

Valmentaa

Terapeutit kokivat lapsen edistymisen esiintuomisen tärkeänä terapiajakson aikana. Tulosten ja edistymisen huomaaminen lisää perheen kiinnostusta toteuttaa asioita omassa arjessaan. Tämä lisää perheen ymmärrystä terapiasta ja siitä, kuinka yksinkertaisia menetelmät ja harjoitteet voivat olla (Andelin & Reynolds 2018, 13). Osallistumisen kautta vanhemmat saivat myös luottamusta kertoa muille, mitä lapsi tarvitsee ja kaipaa toimiakseen parhaansa mukaan (mts. 15).

Neuvottelee ja konsultoi

Vänskän ja muiden (2016, 37) mukaan toimijuuden edistäminen vaatii toiminnan tarkastelua monipuolisesti lapsen eri toimintaympäristöissä, sekä perheen ja lapsen kokemustiedon keräämistä. Tämä korostui myös tutkimuksessa tiedon keräämisellä lapsen toiminnasta ja aiemmista toimintatavoista eri ympäristöissä. Tutkimuksen tuloksissa ei ilmennyt, millaisia menetelmiä terapeutit hyödyntävät tiedonkeruussa.

Olemassa on kuitenkin erilaisia arviointimenetelmiä, jotka on suunniteltu tueksi tiedonhankintaan. Esimerkiksi SPM ja SPM-P – havainnointilomakkeiden avulla voidaan kattavasti selvittää perheen, päiväkodin ja koulun näkemyksiä lapsen käyttäytymisestä (Sensorisen integraation aistisääteluongelmat ja niiden arviointi SPM mittaria käyttäen. N.d).

Koordinoi

Yhteistyötahojen, kuten päiväkodin tai koulun osuus lapsen kuntoutuksessa on oleellinen ja heidän kasvatukselliset ja opetukselliset näkökulmat tulee ottaa huomioon kuntoutuksessa. Lapsen kuntoutuksen tulee yhdistyä hänen arkiympäristöönsä, ja tavoitteiden tulee olla yhtenevät hänen kaikissa toimintaympäristöissään. (Kiviranta ym. 2016, 4–5.) Tätä toimintaterapeutit pyrkivät tutkimuksen tulosten mukaan tukemaan kuulemalla eri osapuolten näkökulmia esimerkiksi tavoitteiden asettamisessa sekä yhteisessä päätöksenteossa.

Suunnittelee ja rakentaa

Kuntoutussuunnitelma laaditaan aina yksilöllisen tarpeen perusteella (Kiviranta ym. 2016, 4). Asiakkaan perhe ja lapsen kanssa toimivat aikuiset ovat toimintaterapeutin tärkeimmät yhteistyötahot päätöksenteossa ja terapian suunnittelussa. Perhekeskeisiä palveluita toteutettaessa keskeistä on perheen mahdollisuus olla aktiivisena osallistujana ja vaikuttajana lapsen terapiaa koskevassa päätöksenteossa. Heidän muuttuvia tarpeitaan huomioidaan mahdollisuuksien mukaan terapiaa suunniteltaessa. (Seppänen & Rata 2012, 272, 274.)

Kuntoutussuunnitelman perustana toimii yhteinen sopimus lapsen ja perheen kanssa (Kiviranta ym. 2016, 3). Tutkimuksen tulosten mukaan toimintaterapeutit käyttävät yhteisen sopimuksen tekemistä perheen kanssa edistäessään näin heidän sitoutumistaan. Terapiaa suunniteltaessa huomioidaan esimerkiksi missä ympäristössä terapia toteutuu, mikä sitouttaa perhettä omalla tavallaan. Terapian toteutuessa kotona, perhe sitoutuu ottamaan toimintaterapeutin siellä vastaan. Terapian toteuttaminen vastaanotolla vaatii puolestaan perheeltä lapsen kyyditsemistä

terapiaan sovittuina ajankohtina. Arrigon ja muiden (2020, 132) mukaan toimintaterapian toteutusympäristöllä voi olla vaikutusta lapsen sitoutumiseen ja motivaatioon, ja siksi toteutusympäristö tulee huomioida terapian suunnittelussa.

Opettaa

Tutkimuksen tuloksissa opettaminen ilmeni harjoitteluna lapsen kanssa, sekä lapsen perheen ja muiden aikuisten ohjaamisena. Andelin ja Reynolds (2018, 12) mukaan lapselle haastavien asioiden harjoittelun toteutuminen arkiympäristössä, vaatii huoltajien ja muiden lähiaikuisten ohjaamista. Esimerkiksi päivähoitossa tapahtuva kuntoutus edellyttää toimintatapoja, joissa lapsen tavoitteiden mukainen kehityksen ja taitojen tukeminen yhdistetään osaksi lapsen jokapäiväistä arkea. Se vaatii lapsen kanssa työskentelevien henkilöiden tietoisuutta tavoitteista ja niiden saavuttamisen edellytyksistä. (Kiviranta ym. 2016, 4.)

Aikuisten ohjaaminen voi olla esimerkiksi kielihäiriöisen lapsen tai nuoren kanssa työskentelevien aikuisten ohjaamista ja tukemista vastavuoroisessa kommunikaatiossa lapsen kanssa (Kiviranta ym. 2016, 3). Terapeutin tuella voidaan myös kokeilla ja ottaa käyttöön uusia apuvälineitä, joiden tarkoituksena on tukea ja helpottaa päivittäistä toimintaa (mts. 5). Opettamisen keinona voidaan käyttää myös toimintaterapeutin työskentelyn seuraamista. Toimintaterapeutit kokivat hyödyllisenä, että perhe seuraa heidän toimimistaan lapsen kanssa. Terapeutin ja lapsen yhteistyön seuraaminen voi lisätä perheen ymmärrystä omasta lapsestaan, hänen toimintatavoistaan, ja opettaa perheelle uusia toimintamalleja (Andelin & Reynolds 2018, 14).

Sitouttaa

Terapeutit eivät voi arvioida lapsen toimintaa kaikissa toimintaympäristöissä ja siksi on tärkeää, että perhe tekee omia havaintojaan ja kertoo niistä terapeutille kuntoutusprosessin aikana (Andelin & Reynolds 2018, 12). Perheitä voidaan sitouttaa terapiaprosessiin, kun heidät otetaan mukaan arviointiin ja tarkastellaan muutoksia heidän näkökulmastaan (Stoffel ym. 2017, 10). Palautteen kerääminen perheeltä terapiaprosessista kokonaisuutena on tärkeää perhekeskeisten palveluiden kehittämisen

kannalta (Kennedy-Behr & Rodger 2017, 31). Tutkimuksen tulosten mukaan toimintaterapeutit osallistavat perheitä arviointiin edellä kuvatuista syistä, sekä haluavat kehittää terapiapalveluita ottaen perheen muutosehdotuksia huomioon seuraavaa jaksoa suunniteltaessa.

Mukauttaa

Lapsen kanssa yhdessä suunniteltavat tavoitteelliset leikki- ja toimintatilanteet ovat osa lasten toimintaterapiaa ja niitä toteutetaan lapsen mielenkiinnonkohteita hyödyntäen (Kiviranta ym. 2016, 6). Terapiassa lapsen huomioiminen vaatii toimintaterapeutilta herkkyyttä ja taitoa arvioida lapsen osallisuutta ja edistää sitä yksilöllisesti (Vänskä ym. 2016, 37). Vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen on keino osallistaa lasta, kun hänelle kerrotaan kuntoutuksen etenemisestä, sekä annetaan hänelle mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa (mts. 7). Tutkimuksen tulosten mukaan toimintaterapeutit pyrkivät huomioimaan lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita mukauttaessaan terapian toimintoja ja mahdollistamaan lapselle onnistumisen kokemuksia.

Lapsen kannustaminen ja läheisten positiivinen suhtautuminen terapiaan tukevat lapsen osallisuutta (Vänskä ym. 2016, 25). Myös toimintaterapeutit toivat esiin havaintonsa lapsen ja perheen positiivisten kokemusten sitoutumista edistävästä vaikutuksista. D'Arrigon ja muiden (2020, 130) mukaan kuntoutukseen sitoutuneet lapset kokevat hallinnan tunnetta ja pystyvät luottamaan paremmin omiin kykyihinsä, mikä puolestaan auttaa lasta ponnistelemaan tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tämä on toimintaterapeuttien tavoitteena lasten sitouttamisessa terapiaan.

Toimii erikoisasantuntijana

Haastatteluissa ilmeni terapeuttien käyttävän GAS-menetelmää tavoitteiden asettamisessa ja arviointimenetelmiä edistymisen seurannassa. Vaikka terapeutit eivät haastatteluissa nimenneet muita menetelmiä, käyttävät he niitä varmasti lasten toimintaterapiassa. Toimintaterapeutti voi omaan harkintaan perustuen käyttää erilai-

sia menetelmiä. Menetelmien käytöstä ja arviointien tuloksista keskustellaan perheen kanssa. Arviointimenetelmien pohjalta muodostuvat taulukot ja kaaviot voivat toimia apuna tiedon konkretisoinnissa ja havainnollistamisessa perheille.

Ylipäättään kaikki toimintaterapeuttien työskentely pohjautuu heidän ammattitaitonsa hyödyntämiseen terapiatyössä. Haastateltujen toimintaterapeuttien työskentelyn taustalla luultavasti vaikuttaa perhekeskeisen työskentelyn periaatteet. Tämä on pääteltävissä selkeistä yhteneväisyyksistä terapeuttien kertoman, aiempien tutkimusten sekä lasten ja nuorten kuntoutusta ohjaavien suositusten ja käytäntöjen välillä.

Toimii puolestapuhujana

Vaikka haastatteluissa ja aiemmissä tutkimuksissa ymmärryksen lisäämisen lapsen käyttäytymisestä oli melko pienessä osassa, sen merkitystä ei voi vähätellä. Lapsen haasteiden syiden selventäminen yhteistyötahoille, kuten päiväkodin ja koulun henkilökunnalle, edistää käsitystä lapsen käyttäytymisestä. Myös Andelin ja muiden (2018, 12) mukaan tämän tyyppiset interventiot lisäävät hoitajien ymmärrystä lapsesta. Ymmärryksen lisääminen on tärkeää, jotta lapsen kanssa toimivat aikuiset voivat työskennellä lasta tukien. Lapsen identiteettiin vaikuttavat osaltaan kaikki lapsen kanssa toimivat aikuiset, ja jokainen voi valita, toimiiko lähtökohtana lapsen kohtaamisessa hänen vajavuudet ja haasteensa, vai ymmärretäänkö lapsen vahvuuksia toimijana (Sipari ym. 2017, 19). Hyväksyvä ilmapiiri tukee lapsen kasvua ja kehitystä, ja aikuinen voi omalla esimerkillään ohjata arvostamaan omia sekä muiden vahvuuksia (Minä olen hyvä -video. 2019).

Perheiden kanssa työskenneltäessä puolustaminen voi olla esimerkiksi perheille tarpeellisten palveluiden saatavuuden edistämistä. Toimintaterapeutti voi kannustaa perheitä tekemään heille haastaviksi osoittautuneita asioita lapsen kanssa. Yhteiskunnan tai ympäristön ennakoasenteiden ei tulisi rajoittaa perheille tärkeää toimintaa.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista tutkimuksen toteuttamisessa. Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtiin kuuluu rehellisyys ja yleinen tarkkuus ja huolellisuus tutkimustyössä, tulosten esittämisessä sekä arvioinnissa. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6–7.) Opinnäytetyön toteuttamisessa on pyritty parhaan osaamisen mukaan noudattamaan edellä kuvattuja tieteellisen käytännön periaatteita. Työn toteuttamisesta tehtiin kirjallinen suunnitelma, joka tuki prosessin järjestelmällistä toteuttamista. Tutkimuksen vaiheet on raportoitu mahdollisimman tarkasti, jotta se olisi toistettavissa, ja perusteltu prosessin aikana tehtyjä ratkaisuja. Opinnäytetyön luotettavuutta tukee kahden tekijän yhteistyö prosessin aikana, mahdollistaen monipuolisesti ratkaisujen tarkastelun eri näkökulmista.

Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään mahdollisimman ajantasaista ja vertaisarvioitua lähdeaineistoa. Lähteinä on hyödynnetty sekä kotimaisia että kansainvälisiä tutkimuksia, artikkeleita, ohjeistuksia sekä kirjalähteitä. Lähdeaineisoon on kuulunut artikkeleita, jotka on julkaistu tieteellisillä sosiaali- ja terveysalan sivustoilla, kuten Duodecim. Lähteiden ja tutkimusten valinta on tehty opinnäytetyöhön harkiten ja niiden luotettavuutta tarkastellen.

Opinnäytetyön teoriapohjana hyödynnetyistä Fisherin (2009) OTIP-mallista ja Townsend ja muiden (2007) CMCE-mallista tiedostetaan niiden julkaisuajankohta, mutta todettiin, etteivät teorioiden sisällöt ole merkittävästi muuttuneet. Fisherin OTIP-mallista on julkaistu myös uudistettu versio, mutta toimintaterapiaprosessin vaiheet, joita opinnäytetyön haastattelurungossa hyödynnettiin, eivät ole merkittävästi uudistuneet. Siksi opinnäytetyössä on tietoisesti päätetty käyttää näitä lähteitä, vaikka niiden julkaisuajankohta ei sisälly viimeiseen kymmeneen vuoteen.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu toisten tutkijoiden työn arvostaminen omassa tutkimuksessa ja sen tuloksia julkistaessa (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6–7). Opinnäytetyössä on kunnioi-

tettu ja arvostettu toisten tutkijoiden työtä viittaamalla asianmukaisesti heidän julkaisuihinsa ja kirjoittamalla selkeästi, mistä lähteestä alkuperäinen ajatus on otettu. Toisten tutkijoiden tulokset ja ajatukset on pyritty mahdollisimman selkeästi erottamaan opinnäytetyön tekijöiden ajatuksista ja tutkimuksen tuloksista. Tuloksissa on pohdittu tämän tutkimuksen tuloksia suhteessa aiempiin tutkimuksiin, ja tuotu esiin niiden välisiä yhtäläisyyksiä plagioimatta toisten työtä. Tulokset pyrittiin esittämään opinnäytetyössä mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti.

Luotettavuutta laadullisessa haastattelututkimuksessa tukee haastattelurungon täsmällinen suunnittelu. Luotettavuutta voidaan lisätä sillä, että haastattelijat ovat sisäistäneet haastattelurungon ja ymmärtävät sen samalla tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184.) Tutkijoiden yhteisymmärrystä haastattelurungosta tuki kysymysten suunnittelu yhdessä ja avoin keskustelu niistä. Haastattelurunkoa arvioitiin testihaastattelulla ennen aineiston keräämistä. Testihaastattelun pohjalta pohdittiin mahdollisia tarkentavia kysymyksiä ennakkoon. Vaihtoehtoisten tarkentavien kysymysten pohtiminen etukäteen on eduksi tutkimuksen luotettavuudelle, vaikka kaikkia lisäkysymyksiä ja niiden esittämistä ei voi suunnitella (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184).

Ihmisiä koskevassa tutkimuksessa tärkeimmät eettiset periaatteet koskevat osallistujien tiedottamista, heidän suostumuksensa varmistamista sekä yksityisyyden takaamista (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20). Tutkimuksessa tulee sopia aineiston säilyttämisestä ja käyttöoikeuksista tutkimuksen osapuolien hyväksymällä tavalla (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6–7). Nämä tekijät pyrittiin mahdollisimman tarkasti huomioimaan opinnäytetyön toteutuksessa. Tutkimuksen tiedonantajia informoitiin haastatteluaineiston tallentamisesta, käsittelystä ja hävittämisestä heille toimitetulla tiedoksiannolla haastateltaville (Liite 2. Tiedoksianto haastateltaville). Lomakkeen avulla haettiin tiedonantajien suostumus opinnäytetyöhön. Haastateltaville kerrottiin aineiston käsittelystä ja tallentamisesta tutkimuksen ajaksi vielä suullisesti haastattelutilanteessa sekä varmistettiin heidän suostumuksensa osallistua siihen. Haastattelutilanteessa tiedonantajien yksityisyyttä

suojattiin asettamalla etäyhteydelle kertakäyttöinen salasana, joka jaettiin vain tutkijoiden ja haastateltavan välillä. Haastattelutilanteessa etäyhteyttä hyödynnettäessä käytettiin mikrofonikuulokkeita.

Haastattelut toteutettiin tehdyn suunnitelman pohjalta haastattelurungon mukaisesti, hyödyntäen kuitenkin teemahaastattelun mahdollisuuksia esittää lisäkysymyksiä ja tarkentaa saatuja vastauksia. Haastatteluissa pyrittiin yhteisymmärrykseen haastattelijoiden ja haastateltavien välillä. On mahdollista, etteivät toimintaterapeutit tiedostaneet kaikkea toimintaansa sitoutumista edistävaksi, eikä siksi kaikki keinot välttämättä nousseet haastatteluissa esiin. Kriittisesti voidaan myös tarkastella, pystyivätkö haastattelijat tarttumaan toimintaterapeuttien vastauksiin ja pyytämään riittävän tarkkaa kuvausta heidän ilmaisemistaan sitouttamisen keinoista. Haastattelutapaamiseen varattu aika (1 h/haastattelu) vaikutti osaltaan myös haastattelun toteutukseen ja rajasi kysymyksiin käytettävää aikaa.

Tutkimuksen laatua parantaa, että haastattelut litteroidaan mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen (Hirsjärvi ja Hurme 2011, 184). Tutkijoilla oli selkeä suunnitelma haastatteluiden toteuttamisesta sekä litteroinnista. Haastatteluiden litterointi aloitettiin jokaisen haastattelun nauhoituksen jälkeen. Litteroitava aineisto jaettiin opinnäytetyön tekijöiden kesken puoliksi ja molemmat nostivat omista aineistoistaan sitouttamista koskevat ilmaisut tarkempaan käsittelyyn. Luotettavuutta pohdittaessa on huomioitava mahdollisuus, siitä että sitouttamisen keinoiksi luokiteltavia ilmauksia on voinut jäädä analyysin ulkopuolelle, vaikka opinnäytetyön tekijät ovatkin pyrkineet tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Tässä opinnäytetyön vaiheessa korostui tekijöiden itsenäinen työskentely, harkinta ja henkilökohtainen näkemys.

Aineiston sisällönanalyysi toteutettiin teorialähtöisesti, jossa ohjaavana teoriana toimi CMCE-mallin toimintaterapeuttien ydintaidot. Haasteena analyysissä ilmeni toimintaterapeuttien ilmaisemien sitouttamisen keinojen luokittelu ja niiden sovittaminen vain yhteen luokkaan. Kuten tuloksissa tuodaan ilmi, sitouttamisen keinot ovat keskenään osittain päällekkäisiä ja vaikeita erottaa täysin toisistaan. Siksi luokittelussa painottui vahvasti opinnäytetyön tekijöiden näkemys teorian hyödyntämisestä

ja tulkinta toimintaterapeuttien ilmaisuista. Luokitteluun vaikutti, mistä näkökulmasta keinoa tarkasteltiin ja miten sen sisällyttäminen tiettyyn luokkaan perusteltiin.

Omat haasteensa opinnäytetyön toteutukselle on asettanut pääkäsitteen, eli sitoutumisen määrittelemisen. Sitoutuminen on laaja-alainen ja moninainen ilmiö, johon vaikuttavat useat erilaiset tekijät, mikä tekee sen yksiselitteisestä määrittelemisestä haastavaa. Sitoutumisen määrittelyn haaste on nostettu esiin myös lähdeaineistossa, ja esitetty, että riittävä ja asianmukainen määrittelemisen on oleellista sitoutumisen arvioinnin ja edistämisen kannalta (D'Arrigo 2017, 343). Toisaalta sitoutumisen moniulotteisuus tarjoaa myös laajat mahdollisuudet tukea sitä vaihtelevissa tilanteissa eri keinoin, joita opinnäytetyössä on tuotu esiin.

Tuloksien ja luotettavuuden kannalta on myös hyvä ottaa huomioon, että sitouttamisen keinoja on varmasti vielä enemmän, mitä tutkimuksessa käsiteltiin. Tutkimukseen haastateltiin neljää toimintaterapeuttia, mikä on vain pieni osa lasten ja perheiden kanssa työskentelevistä toimintaterapeuteista, eikä siksi tuloksien voida olettaa kuvaavan kaikkien terapeuttien käyttämiä keinoja. Resurssit opinnäytetyön toteuttamisessa olivat kuitenkin rajalliset, ja siksi neljän toimintaterapeutin haastatteluista saatu aineisto koettiin riittäväksi kahden opiskelijan toteuttamaan opinnäytetyöhön.

9 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että toimintaterapeuteilla on useita erilaisia keinoja perheiden sitoutumisen edistämiseksi lapsen toimintaterapiaprosessissa. Toimintaterapeutit tukevat perheiden sitoutumista: toimimalla yhteistyössä, valmentamalla, neuvottelemalla ja konsultoimalla, koordinoimalla, opettamalla, mukauttamalla, suunnittelemalla ja rakentamalla, sitouttamalla sekä toimimalla erikoisasiantuntijana ja puolestapuhujana. Merkittävimpiä näistä keinoista sitouttamisen kannalta ovat yhteistyössä toimiminen ja valmentaminen, joihin sisältyy perheen kuuleminen ja heidän toiveidensa huomioiminen toimintaterapiaprosessissa.

Sitouttamisen keinot ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, menevät osittain päällekkäin ja täydentävät toinen toisiaan. Toimintaterapeutit toteuttavat perheiden sitouttamista koko terapiaprosessin ajan erilaisissa tilanteissa, sekä huomioivat työskentelysäään lapsen ja perheen lisäksi myös muut yhteistyötahot.

Haastattelurunkoon suunniteltiin sitouttamisen keinojen lisäksi kysymyksiä siitä, mitkä keinot toimintaterapeutit kokivat itse tehokkaimmiksi ja millaisia vaikutuksia perheiden sitoutumisella on ollut. Haastatteluissa saatiin vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiin, mutta opinnäytetyö rajattiin tarkastelemaan toimintaterapeuttien käyttämiä keinoja perheiden sitouttamiseksi, ja siksi opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi ei asetettu, mitkä sitouttamisen keinot toimintaterapeutit olivat kokeneet tehokkaimmiksi. Jatkotutkimuksissa voisi keskittyä juurinkin siihen, millaisia vaikutuksia sitoutuneisuudella on terapiaan ja sen vaikuttavuuteen. Tutkimuksissa voitaisiin huomioida toimintaterapeuttien ja perheiden näkökulmia sitoutumisen vaikutuksista.

Opinnäytetyössä käytetyissä lähteissä nousi esiin aiheita, joita sitouttamisen kannalta ei ole vielä kovin kattavasti tutkittu, ja joista tarvittaisiin lisää tietoa. D'Arrigon ja muiden (2020, 127) mukaan lasten sitoutumisen luonne toimintaterapian näkökulmasta on edelleen suhteellisen tutkimatta. Opinnäytetyön aineistosta löytyi joitakin toimintaterapeuttien käyttämiä keinoja lapsen sitoutumisen edistämiseen. Aiheeseen syvemmin keskittyvä tutkimus voisi kuitenkin antaa kattavammin tietoa lasten sitoutuneisuudesta, kuinka sitä voidaan tukea toimintaterapiassa, sekä tarjota mahdollisesti keinoja edistää osaltaan terapian tuloksellisuutta.

Lähteet

- Andelin L. & Reynolds S. 2018. Supporting Children With Sensory Processing Differences: Family Engagement. OT Practice. 10–15. Viitattu 13.3.2020. <https://janet.finna.fi/>. Proquest.
- D'Arrigo R., Copley J., Poulsen A. & Ziviani J. 2020. The engaged child in occupational therapy. Canadian journal of occupational therapy. Vol. 87. 127–136. Viitattu 31.10.2020. <https://janet.finna.fi/>, ProQuest.
- D'Arrigo R., Copley J., King G., Poulsen A., & Ziviani J. 2017. Child and parent engagement in therapy: What is the key? Australian Occupational Therapy Journal. Vol. 64, 340–343. Viitattu 29.9.2020. <https://janet.finna.fi/>, Wiley Online Library 2016 Full Collection.
- Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model A model for planning and implementing top-down, client-centered and occupation-based intervention. Colorado: Three Star Press, Inc.
- GAS-menetelmä kuntoutuksen tavoitteiden laatimiseen ja arviointiin. 2020. Viitattu 6.11.2020. <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kuntoutuspalvelut-ohjeita-palveluntuottajille-kuntoutuksen-hyodyn-arvioiminen-gas-menetelma>
- Hautala T., Hämäläinen T., Mäkelä L. & Rusi-Pyykkönen M. 2016. Toiminnan voimaa - Toimintaterapia käytännössä. 3–4. Painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 10.10.2020. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/220550/Raportteja5.pdf?sequence=7&isAllowed=y>, Ellibs.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa. 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 31.10.2020. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Härkäpää K., Valkonen J. & Järvikoski A. 2016a. Sitoutumisen vaiheet transteoreettisen vaihemallin mukaan. Duodecim Oppiportti. Kuntoutus Oppiportin artikkelit. Viitattu 3.11.2020. <https://www.oppoportti.fi/op/koti#esittely>
- Härkäpää K., Valkonen J. & Järvikoski A. 2016b. Kuntoutujan ja muiden osapuolten sitoutuminen kuntoutukseen. Duodecim Oppiportti. Kuntoutus Oppiportin artikkelit. Viitattu 3.11.2020. <https://www.oppoportti.fi/op/koti#esittely>
- Juntunen K. 2016. Perheen merkitys lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Duodecim Oppiportti. Kuntoutus Oppiportin artikkelit. Viitattu 4.11.2020. <https://www.oppoportti.fi/op/koti#esittely>
- Kennedy-Behr A. & Rodger S. 2017. Occupation-Centred Practice with Children : A Practical Guide for Occupational Therapists. E-kirja. Toinen painos. Viitattu 7.9.2020. <https://janet.finna.fi/>, Ebook Central.
- Kiviranta T., Sätälä H., Suhonen-Polvi H., Kilpinen-Loisa P. & Mäenpää H. 2016. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Viitattu

31.10.2020. <https://www.phhyky.fi/assets/files/2016/05/Lasten-neuro-SLNY-Lapsen-ja-nuoren-hyv%C3%A4-kuntoutus.pdf>

Minä olen hyvä -video. 2019. Viitattu 1.11.2020. https://neuvokasperhe.fi/mina-olen-hyva-video/?gclid=EAlalQobChMI5cKI4I3h7AIVDQCiAx1HZgC-nEAYASAAEgJ3OfD_BwE

Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process 2020. Fourth edition. The American Journal of Occupational Therapy. Vol 74. American association of occupational therapy. Viitattu 26.10.2020. <https://janet.finna.fi/>, Free E- journals.

Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. N.d. Valtioneuvosto. Viitattu 3.11.2020. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi>

Sarajärvi A. & Tuomi J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sensorisen integraation aistisääteloyongelmat ja niiden arviointi SPM mittaria käyttäen. N.d. Viitattu 31.10.2020. <https://www.sity.fi/spm/>

Seppänen U. & Rata M. 2012. Family-centered occupational therapy; is it really applied? *Gymnasium*. Vol: 13. 264–274. Viitattu 5.3.2020. <https://janet.finna.fi/>. Proquest.

Sipari S., Vänskä N. & Pollari K. 2017. Lapsen edun toteutuminen kuntoutuksessa Osallistumista ja toimijuutta vahvistavat hyvät käytännöt. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 5/2017. Viitattu 4.11.2020. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/220550/Raportteja5.pdf?sequence=7&isAllowed=y>

Stoffel A., Rhein J., Khetani M., Pizur-Barnekow K., James L. & Schefkind S. 2017. Family Centered - Occupational Therapy's Role in Promoting Meaningful Family Engagement in Early Intervention. *OT Practice*. Vol 22: 8–13. <https://janet.finna.fi/>, Proquest.

Toimintaterapia. N.d. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 31.11.2020. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia/>

Townsend, E., Beagan, B., Kumas-Tan, Z., Versnel, J., Iwama, M., Landry, J., Stewart, D. & Brown, J. 2007. Enabling: occupational therapy's core competency. Teoksessa *Enabling occupation II: advancing an occupational therapy vision for health, well-being, & occupational justice through occupation*. Ottawa, Ontario: CAOT Publications ACE, 87–134.

Vänskä N., Pollari K. & Sipari S. 2016. Lasten osallistumista ja toimijuutta vahvistavat kuntoutuksen hyvät käytännöt kirjallisuudessa - Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kelan tutkimus. Julkaisusarja: työpapereita 94. Viitattu 28.10.2020. <http://hdl.handle.net/10138/161355>

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Teemahaastattelun runko on rakennettu pohjautuen Fisherin (2009) OTIP-malliin, jossa toimintaterapian prosessi jaetaan alkuarvioinnin, tavoitteen asettamisen, intervention ja uudelleen arvioinnin vaiheisiin. Haastattelun tavoitteena on selvittää, millaisia keinoja käytätte perheiden sitouttamiseksi lapsen toimintaterapiaprosessin aikana.

Taustatiedot:

- työkokemus (aika, lasten kanssa työskentely)
- työskentelyn pääasiallinen painopiste toimintaterapiaprosessissa, (alkuarvio/interventio)

Perheiden sitouttaminen:

- Kuinka tuet asiakkaan/ potilaan perheen sitoutumista toimintaterapiaprosessiin, kun prosessi on alkamassa ensimmäistä kertaa?
- Kuinka pyrit sitouttamaan asiakkaan/ potilaan perhettä, jolla on terapiajaksoja jo takana ja toimintaterapia on tuttu kuntoutusmuoto?

Alkuarvioinnissa

- Millä keinoin pyrit sitouttamaan perheitä toimintaterapiaprosessin alkuarvioinnin vaiheessa?

Tavoitteen asettamisessa

- Millä keinoin pyrit sitouttamaan perheitä tavoitteen asettamisen vaiheessa?

Interventiovaiheessa

- Millä keinoin pyrit sitouttamaan perheitä toimintaterapiaprosessin interventiovaiheessa?

Loppuarvioinnin aikana

- Millä keinoin pyrit sitouttamaan perheitä toimintaterapiaprosessin loppuessa?
- Miten päätös tehdään toimintaterapian jatkumisesta/ päättymisestä?

- Millaisia vaikutuksia olet havainnut, kun perhe sitoutuu toimintaterapiaan?
- Millaisissa tilanteissa ja millaisin keinoin pyrit tehostamaan perheen sitoutumista?
- Mitkä sitouttamisen keinot olet kokenut oman kokemuksesi perusteella tehokkaimmiksi?

Liite 2. Tiedoksianto haastateltaville

Linda Rummukainen ja Jenna Räsänen tutkivat opinnäytetyössään, kuinka toimintaterapeutit tukevat perheiden sitoutumista lapsen toimintaterapiaprosessissa. Haastattelu tehdään osana opinnäytetyötä, joka valmistuttuaan tullaan julkaisemaan Theseuksessa. Opinnäytetyön aineistonkeruuta varten toteutettavat haastattelut nauhoitetaan. Tutkimuksen aineistoa käsitellään huolellisesti ja aineisto tullaan hävittämään asianmukaisesti opinnäytetyön julkaisun ja arvioinnin jälkeen. Opinnäytetyön haastatteluaineisto on vain opinnäytetyöntekijöiden ja opinnäytetyön ohjaajien saatavilla. Haastatteluaineisto käsitellään ja avataan niin, ettei yksittäistä henkilöä pystytä tunnistamaan. Haastateltavilla on oikeus vetäytyä tutkimuksesta, missä vaiheessa tahansa ilmaisemalla se tutkimusta suorittaville opiskelijoille.

Annathan suostumuksesi tiedonantajana haastatteluun, haastattelun nauhoittamiseen ja aineiston käsittelyyn vastaamalla tähän tiedoksiantoon sekä sanallisella varmistuksella haastattelutilanteessa.